

Šnopič 28.

V Gorici, 24. okt. 1894.

Cena 15 kr.

Slovanská
knihovna.

Славянская
Библиотека.

SLOVANSKA
KNJIZNICA.

Urejuje in izdaja

Andr. Gabršček.

Peidesetletnica
rojstva

Simona Gregorčiča.

1844. — 15. oktobra — 1894.

Tiska in zalaga „Goriška tiskarna“ A. Gabršček
v Gorici, Gosposka ulica šte. 9

izhaja v „Goriški tiskarni“ A. Gabršček v Gorici vsakih 14 dni v snopičih od 3 do 5 pol. Cena posamičnemu snopiču je 12 kr., za naročnike pa po 10 kr. Naročnino je pošiljati naprej in če le mogoče najmanj za 10 snopičev skupaj.

Doslej so izšli sledeči snopiči:

Snopič 1. obsega na 80. str. zgodovinsko povest „Ratm ir“; češki spisal Jan Vávra, poslovenil Petrovič. Dodan je zgodovinski spis o dobi, ko se je vršila ta povest.

Snopič 2. Stranij 64. I. „Pojdimo za Njim“, povest. II. „Angelj“, slika iz poljskega življenja. Spisal Henrik Sienkiewicz, prvo poslovenil Petrovič, drugo † Fran Gestrin — III. Dodana je krasna hrvaška pesem „Stanku Vrazu“, spjevao August Šenoa.

Snopič 3. Stranij 68. I. „Slučajno“, povest; ruski spisal Polevoj. Poslovenil J. Kogej. II. „Amerikanci“, povest; spisal I. I. Jasinski, poslovenil J. Kogej. — Dodan je pisek o pisatelju Polevem.

Snopič 4. „Protivja“, povest iz slovaškega življenja; spisala Ijudmila Podjavorinská, poslovenil Anonym. — Dodan je sliko o Slovaki in pisateljici. — Azbuka za Slovence. Srbi in Ruse. — Gregorčičevi pesmi „Domovini“ in „Pri mrtvaškem odru“ v azbuki.

Snopič 5. I. „Cesarja je bil šel gledat“. Humoreska. — II. „Pravda“. Humoreska. — III. „Prežitkar“. Povest. Vse tri iz lužiškega jezika poslovenil Simon Gregorčič ml. — IV. Članek: „O baltiških Slovanih in Lužičanih“. Spisal Simon Gregorčič ml.

Snopič 6. in 7. — I. „Stara Romanka“. Povest. Poljski spisala E. Orzeszkova; preložil Vekoslav Benkovič.

Snopič 8. — I. „Mali Zlatko“. Češki spisal Jos. D. Koudrad; preložil Vekoslav Benkovič. — II. „Pogumnim Bogomaga“. Božična pripovedka. Ruski spisal P. N. Polevoj; preložil J. J. Kogej. — III. a. „Maternesolze“. Pesem. Ruski zložil Nekrasov. b. „Pesem obsojencev“. Pesem istega pesnika. Obé preložil Iv. Vesel-Vesnin. c. „Slovanjska sn“. Češka, tudi Slovencem dobro znana pesem.

Snopič 9. — I. „Žalostna svaiba“. Povest iz življenja poljskega naroda. Spisala Valerija Morzkowska. Poslov. Pohojski. — II. „Kako sem izpovedoval Tarke“. Češki spisal Jos Holeček. Poslovenil † Fran Gestrin.

Snopič 10. — „Osveta“. Povest o razmerah v človeški družbi XV. stoletja. Češki spisal Dragotin Sabina. Poslovenil Radko Slav Knaflič. — „Stric Martinek“. Obrazek s Slovaškega. Češki spisala Gabrijela Ereissova. Poslovenil † Fran Gestrin.

Snopič 11. 12. 13. in 14. — Odisėja. Povest slovenski mladini. Prosto po Ecmertju spisal Andrej Kragelj.

„SLOVANSKA KNJIŽNICA“.

Snopič 28. V Gorici, 24. okt. 1894. Cena 15 kr.

Petdesetletnica

rojstnega dne slavnega pesnika

Simona Gregorčiča

1844. — 15. oktobra — 1894.

z dodano izbirko

domoljubnih njegovih pesmij.

IM = 030002263

TD = 03817778

Gregorčičeva petdesetletnica rojstnega dné.

Dné 15. t. m. je dovršil naš slavni pesnik Simon Gregorčič petdeseto leto svojega življenja. Ob tej priliki se je narod hvaležno spominjal slovečega samotarja na gradiškem holmu pri Renčah in iz dna najplemenitejših slovenskih src so puhtele proti nebu vroče prošnje, naj bi ga Bog ohranil do pozne starosti zdravega in čvrstega na duhu in telesu.

Slovensko časopisje se je spomnilo tega dneva in v prav presrečnih besedah je izražalo narodova čuvstva pri tej priliki. Tudi „Slovanska knjižnica“ se pridružuje Gregorčičevim častilcem s tem, da je posvetila ves današnji pomnoženi snopič slavnemu pesniku.

Goriška „Soča“ od 12. oktobra je prva na kratko naznanila to petdesetletnico, takoj drugi dan pa sta se obširneje bavila ž njo ljubljanski „Slovenski Narod“ in tržaška „Edinost“, za njima pa več ali manj ostali slovenski in razni drugi slovanski listi.

„Slov. Narod“ je priobčil jako toplo pisan uvodni članek, v podlistku pa krasno pesem dičnega učenca slavljencevega gospoda Antona Fun-

te k-a. O tej pesmi pravi „Sl. Narod“, da se naslanja tesno na Gregorčičeve poezije in da nekateri slavljencevi verzi so sprejeti vedoma in nalašč vánjo.

Naše pero je preslabo, da bi mogli dostojno povedati iskrena čuvstva vsakega zavednega rodoljuba ob priliki, ko je dopolnil ta sloveči Slovenec petdeseto leto svojega blagoslovljenega življenja. Zató zberemo na tem mestu razne glasove v slovenskem časopisju, ki naj predočijo našim čitateljem, kak duševni velikan samuje na gradiškem griču poleg leno vijoče se Vipave.

„Slovenski Narod“ z dné 13. oktobra piše v uvodnem članku mej drugim :

Z juternjim dnem završi petdesetletnico mož, kateri je v preredkem številu onih, ki so vredni, da se jim narod slovenski vsaj ob tako imenitni priliki globoko, globoko pokloni.

Pesnik X. bo praznoval 15. t. m. jubilej svojega rojstva! Ali se še spominjamo, kako se je Slovencem godilo z našim ljubljencem X-om? Sicer ni še dolgo tega, ko je ta, tačas še brezimni „poet svoje razstresene ude zbral“; ali ker je dandanes svet ves zatopljen v materijalne kruholcvine in politiške skrbi in zategadelj pozabljiv in silno kratkega spomina, ne bode morda odveč, ako si z dvema, tremi besedami pokličemo v spomin tiste čase (l. 1882.) — Z nepopisno oduševljenostjo so sprejeli Slovenci „Poezije S. Gregorčiča“. Kot „zlato knjigo“ jih je pozdravil „Ljubljanski Zvon“, a

pokojne „Zore“ kritika, ki je bila nekoliko zlovoljna in nergajoča, je našla ogorčen odpor. O razprodaji „Zlate knjige“ se je zvršila imenitna stava, ki je povzročila, da se je po bliskovo razprodalo čez tisoč iztisov, v nas Slovencih nezaslišano število. Vse to nam stopa, pišočim te vrstice, tako živo pred oči, kakor bi bilo včeraj.

„Gregorčič ni samo velik pesnik in zategadelj velik dobrotnik narodov, ampak je tudi narodni trpin in mučenik. Že spričo tega torej zasluži, da ga slavimo na tem odličnem mestu, ki je sicer prihranjeno političnemu razmišljanju in političnim borbam. Sodi pa semkaj tudi kot — političen pesnik! „Političen pesnik?“ se zavzemo naši čitatelji; ali ni to degradacija in profanacija našega vzorov polnega ljubljenca? Nikakor ne! Poznamo tisto kritikovsko strujo, ki priznava trajno klasično vrednost le onim slovstvenim proizvodom, ki so vzvišeni nad vsakdanje potrebe, nad politična in druga neizogibna vprašanja, ki nam jih siloma zastavlja sečlanjost. Toda obsojamo to strujo. O pesniku pravijo svetožalci, da nosi v sebi „al' pekel al' nebo“, da čuti gorje vsega trpečega človeštva itd. Ne vemo, ali je tako preabstraktno, premeglovito sožalje človeku, če tudi pesniku mogoče. To je pa neovržna resnica, da so najboljši možje vseh časov in vseh narodov preživo čutili s v o j e g a n a roda srečo in nesrečo, bedo in sramoto, ter so bili največji patrijotje. Tak patrijot je tudi

Gregorčič; in pesni, v katerih objokuje potujčeno zemljo ali pa nas liki Tirteju ali Solonu bodri na odpor, so res napojene s srčno njegovo krvjo. Naš slavljénec pa se tudi sam zaveda te visoke politiške misije, kar nam bi lahko potrdil marsikdo, ki je imel čast in radost biti v družbi njegovi. Ne moremo boljše završiti te nedostatne častitke pesniku - prvaku, nego da izrečemo željo: naj se mu skoro posreči popolnoma zaceliti dušne in telesne rane, ki mu jih je zasekal hudobni svet; naj se spomni spet svojega vzvišenega zvanja, vzkliknivši s Preširnom:

„Vendar peti jaz ne jenjam!“

Božjega solnca žarki, ki se tako radodarno usipljejo na sedanji Gregorčičev dom, na rajski holmec, ter rode ognjevito vipavsko kapljico, naj v obilici prodirajo pesniku globoko v srce, naj jih srka njegova duša, prav kakor tisti zlati žarki, o katerih nam poje on sam v „Primuli“. Oni solnčni prah, ki se zarije v prst in zavije v mah, obrodi spomladi bogato — trobentice:

Stotisoč tam trobentic piska

Glasán pozdrav domu v nebo.

Iz pesnikovega srca pa naj nam vzniknejo iz zavžitega solnčnega prahu — zlate pesmi:

„In pesmic stotisoč prismeje

Se tam, kjer mrl je solnčni prah!“

Prej omenjena F u n k t o v a pesem pa se
slasi*):

Simonu Gregorčiču

ob petdesetletnici njegovega rojstva

dné 15 oktobra 1894.

V delávnico sem Tvojo zrl,
Kjer genij Tvoj nam jasne vzore
Presnavljal je v umetne tvore;
V njih žiješ, v njih ne boš umrl!
Utrujen se mi zdiš kipar,
Ki po stvarjanji vsega dneva,
Ko že večerni seva čar
In k miru zvon iz lin odmeva,
Umetni dom je svoj zaprl,
Utrujen pač, a strt nikdár!
Večerni žar na Tebe seva,
In vse nebeške slike tiste,
Ki jih strmečim si očém
Ražgrinjal Ti, kot solnce čiste
V večernem soji gledam tem . . .
Kdo vé, morda na praznik Svoj
Kot v sanjah sam jih gledaš tudi!
Dej, ali se okó ne čudi,
Ko prédte stopajo nocoj
Podobe mile, ljubeznive,

*) Iskrena hvala odličnemu pesniku, da nam je dovolil ponatis. U r e d n.

Ne mrtve, nego bodre, žive,
Ko stopajo, kot da nikdar
Ob njih razsajal ni vihar,
Ki ves jim hotel kras je sneti,
Še več: razbiti jih in streti? — —
Ko delavnico si zaprl,
Vihar teh slik ni Tvojih strl:
Branili smo jih zdušno sami,
Da žile bi na vek med nami . . .
Kakó njih zbor v spomin Ti sili,
Kakó je živ, kakó se mili,
Med njimi Ti stojiš molcé,
Molcé oziraš se na njé! . .
In tesna soba se odklepa;
Iz neme céle v živi svet
Strmiš zamaknjen in zavzet —
Glej, tam je zemlja širna, lepa,
Tam božja se iskrí priroda,
Ki dala Ti je zlatih sanj;
Tam zunaj z jasnega si svoda
Pozival zvezdo srečnih dnij
Na rod, ki živel si le zanj! . . .
Krasan je pač nebeški sij,
Ko v zlatem snú svetá odkletev
Uzrl strmečih si očij,
A strah, ko mrak nebó zastre,
Da kmetu bi uničil setev,
Da nadeje končá mu vse!
Prizor si gledal tak mračan,

Brezupnega si videl kmeta,
Ki molil, prosil je zamán —
Tam oljčina mladika sveta
Pregnala je vihar strašán! . . .
Pred sabo snežno zreš ravan,
Po nji se jasen bliska dan,
Tam raj planinski se prostira,
V njem skače mlad, vesel pastir
In peva, peva v rajski mir . . .
Srcé ti gine in umira!
In ondu, glej ves božji vrt
Pred tabo je kot v snù odprt,
V njem tajnih gledaš sil stvarjanje,
Iz bitja v bitje presnavljanje,
Vse to budí Ti svete sanje . . .
Priplula je pomlad z nebá,
Na senčni veji ptiček poje —
Kakó Te mami pesem tá,
A bol prešinja srce Tvoje;
Ob Tebi klije sto cvetlic,
Stotisoč tam trombentic piska,
Domov v nebó zveni njih klic,
Od rádosti srcé Ti vriska;
Tam zreš cvetice na gomili,
Spomin ob njih Te žal posili:
Mordà so le izraz kesanja,
In roka, kí jih zdaj sadi,
Sadila njemu, kí tu spi,
Le trnje je nekdanje dni — —

Na grobu rajši naj poganja
Ta črni trn, čegár osti
Zadirajo se v trudno nogo,
Da trepetá srce ubogo! . . .
A Tebi ne! Duh silni Tvoj
Trpi brez tožbe vsako togo,
Ponosni duh sé Tvoj ne klanja.
Saj streti more ga vihar,
Podreti pa nikdár, nikdár!
A ko trpiš v brezglasni boli,
Ne vživaš sreče sam nikoli:
Sreče odpiráš in roké,
Da lajšáš bratovsko gorjé!
Ni Tebi žitje praznik lé,
Ne, delaven je žitje dan,
In ne le, kar zahteva stan,
Kar more, to je mož dolžan
Storiti bratu, domovini,
Ki ves jo svet teptá z nogó,
Kateri s slavo in častjó
Ovij glavó Bog trojedini,
Ne s krono, trnjevo takó! . . .
Na polji znamenje stoji,
Podoba krasna v njem žari:
To znamenje srce je vneto,
V tej sliki zreš očino sveto. — —
Prispél na solčno si raván,
Kjer tuji Ti zvené glasovi;
Kakó strmiš na njo mračán —

V nji naši so samó grobovi!
A tu! Rod žije tu svetnik,
Ki stiska ga ohola moč;
Za národ ta mogočni vzklik
Zveni Ti v pepelnično noč:
Le vstani, rod ob tla teptan —
Prišel ti je vstajenja dan!
Kakó na bregu bistre Soče
Kipí srcé Ti v prsih vroče:
Ta voda bodra v tok strašán
Narasi, kadar tujec z juga
Prišel bi na to plodno plan,
Da rod bi naš bil tujcu sluga
In tujcu last ta krasni svet!
Za rodni svet spè roj neštet
Po cesti beli v boj krvavi;
Tja sred sovražnih plane čet,
Da bo le dom, naš dom otet!
Kak bil vihár je na planjavi!
Srcé, roké cesarju vsak
Za v o j s k o je podal junak,
Oboje pa n a v e k dekletu,
Ki zanj molilo je v trepetu!
Kakó jih zopet zreš nocoj
Dekliške slike Svoje žive,
Takó lepé in ljubeznive . . .
Kakó li pógled bistri Tvoj
Zataplja se v očesce milo,
Kjer se nebó je odklenilo,

Nekdanje sreče Tvoje raj :
En sam poglèd srcé užgè,
Da plamení nam vekomaj! . . .
Pod góro gré mladó deklè,
Gré v sveti noči, da uzrè
V potoku dni prihodnje vsè,
Ki jih nebó ji prisodilo;
Tam vene cvet dekliški mlad,
Po vrtci vzetem mré brez nad ;
Tam čez ograjo vrtno gleda,
Željnó mladenka gleda bleða,
Ker njega od nikoder ni !
Prizor se spet mi drug odkriva :
Tam romarica ; glej, hiti
Čez hribe, čez doline tri
Na žalni grič, kjer v smrti sniva
Vojak udan le nji, le nji . . .
In vidiš li, kakó si venec
Nevešta devlje okrog senec
Da gré k poroki, ko nebó
Blestečih bode zvezd polnó —
Tam čaka jo srcé zvestó !
In glej mi na zeleni gôri
Tesarje tri v jutranji zôri . . .
Tja dojde dèkle, mlad tesar
Pa steše mi prečudno stvar,
Ki rakev pač mrtvaška ni —
Ne, postelj se mi pirna zdi !
Na trgu žid je lišp razstavil —

Nikar ga, dèkle, ne kupuj!
Kaj lišp ti bode takšen tuj:
Bog sam je lepšega pripravil,
Dèl na život ga vitki tebi,
Najlepša sama si na sebi!
Zamaknjeno nevesta tam
Po majki, ljubci se ozira;
Srcé drhti ji od nemira,
Ko skoro gré odtod drugam,
Kjer žena bode kraljevala
In srečna dom osrečevala.
Blesti obroček se droban
Na prstu ji, lepó skován —
Pomembe poln je to simbol,
Spremnik je skoz radóst in bol!
Bog te varuj, da ves tvoj cvet
Med deco pomladi se spet — —
Oh, vidiš li, kakó se klanja
Nad zibelko, kjer mirno sanja
Nje angeljček . . . tisóč prošnja
Hiti v nebó ji do Bogá!
Daj Bog, da se ne zgrudi kdàj
Ob smrtnem odru, kjer mrtvó
Počiva dete ji bleđó —
Takó ji sreče ne končáj! — — —
Kaj vidim? . . . Sredi belih rož
Na črnem odru spava mož — —
Mrlič mi znan, znan ta obraz —
Bolest srcé mi izprehaja — —

Pobegni, jadni mi prikaz !
Ob tem prizoru meni vstaja
Le jeden glas, in z mano grudi
V molitvi se ves národ tudi :
Ti, ki si naš preslavni sin,
Kot malo nam nebó jih dalo,
Ti naš ponos, ki sto vrlin
Te venča v našo čast in hvalo,
Oh, žij nam sredi sreče rož,
Žij bodro nam še dolge dni,
A Bog nam daj še mnogo móž,
Móž plemenitih, kot si — Ti!

A. Funtek.

* * *

„Edinost“ z dné 15. oktobra je objavila podlistek „Na Gregorčičevem domu“ iz peresa znanega potopisca Prostoslava Kretanovega. Zanimivo nam pripoveduje svoj poset Gregorčičevega rojstnega doma na Vrsnem začetkom julija l. 1882., kakó je zagledal Gregorčičev „slap grmeči“ in ogledoval vrsensko planoto, kjer je pesnik „čede očetove pasel“ in mu je z onkraj slapa „drug odpeval“. Potem pa opisuje poset v pesnikovi rojstni hiši, kjer se je bila zbrala še druga družba; ondi je Kretanov napil Gregorčičevi rodbini, v prvi vrsti pesnikovi materi, in konečno zaklical: „Blagoslovljena hiša, v kateri se nam je rodil pesnik po milosti božji“.

* * *

Ko pripravljamo za tisek prvo polo, nimamo še na razpolago časnikarskih glasov drugih slovan-
skih narodov. Le „Agramer Tagblatt“ od
15. t. m. nam je došel še v zadnjem hipu v roke.
Ta nemški pisani list naših bratov onkraj Sotle
se je že mnogo bavil z našim slovečim slavljencem.
Objavil je več feljtonov in kritičkih študij iz peresa
znanega leposlovca g. S e l a k a, ki je kaj spretno
preložil tudi nekatere Gregorčičeve pesmi. V prej
omenjeni številki je pa priobčil članek, ki v imenu
naroda hrvaškega toplo pozdravlja našega pesnika
ob njegovi petdesetletnici, izrekajoč nađo, da do-
kazi narodove hvaležnosti zopet obudé veliko pe-
snikovo dušo iz one otrpnosti, katero so zakrivili
znani nesrečni pojavi na Slovenskem, o katerih si
je vsak razumen Slovenec že davno napravil po-
vsem jasno sodbo. Dal Bog, da bi se uresničila ta
želja, katero goji, kakor se vidi, z nami Slovenci
tudi naš mili bratski sosed, ki dokazuje ob vsaki
možni priliki, da krv ni voda in da smo Slovenci
in Hrvatje tesno združeni v veselih in žalostnih
dneh.

Morebitne druge časnikarske glasove, kateri
bi se nam zdeli posebne važnosti, kakor tudi brzo-
javne častitke, ki so došle slavljencu ob tej priliki
in katere smo si izprosili za objavo, priobčimo v
dodatku.

* * *

Za Veliko noč l. 1882. je Gregorčič razveselil slovanski svet s prvim zvezkom svojih poezij. Kdo Slovencev ni takrat z oduševljenjem govoril o tej znameniti prikazni na polju slovenskega pesništva?! Kar trgali smo se za Gregorčičeve poezije, da je v pol leta bila razprodana zaloga 1800 iztisov; kmalu potem je izšla druga izdaja pri Kleinmayerju in Bambergu v Ljubljani. Kaj takega se ne prigodi kmalu kaki drugi slovenski knjigi!

„Ljubljanski Zvon“ je pozdravil prvi zvezek s sledečim člankom:

Zlata knjiga.

Poezije. Zložil S. Gregorčič. I. Založil Ig. Gruntar; tiskala Klein in Kovač v Ljubljani 1882, 8°, 158 str.

Cena po 1 gld.

I.

Sedel sem nekega zimskega večera l. 1870. poleg črne kave v Tropperjevi kavarni na Dunaji ter čakal urednika baš tiste tedne novo porojenega „Zvona“.

„Kaj je novega?“ vprašam g. Stritarja, ko vstopivši sede k moji mizi.

„Pesnika sem našel!“ pravi nekako vesel.

Ker sem znal strogo njegovo sodbo v takih stvareh ter spominal se večkratnih najinih poprej-

šnjih pogovorov o tedanji liriški suši slovenski, moral sem se nejeverno posmehniti.

„Ne verjamete? — Res! Post nubila Phoebus! Ta mož nekaj obeta!“

Vprašam ga, kdo je, kaj je; a Stritar se izgovarja z uredniško tajnostjo ter daljni razgovor pretrga rekoč: „Kmalu boste brali in sami lahko sodili, imam li prav, ali ne?“

In kmalu smo brali v „Zvonu“ kôpo kratkih, otožno-donečih, krasnih pesnij, kažočių izreden lirišk talent. Ugibali smo, kdo bi mogel ta „R. G.“ ali „Gorski“ biti, ter napósled s pomočjo goriskih svojih rojakov na Dunaji pogodili, da ta neznani pesnik slovenski je najbrž — Simon Gregorčič, tedaj kaplan v Kobaridu. . . .

Minulo je nekoliko let. G. Stritar je znova začel izdavatí svoj „Zvon“ in znova se je oglasil v njem s svojimi pesnimi naš neznani znanec. A kako se je izpremenil v teh petih letih! Kako se mu je razširil njegov duševni obzor, kako so se uglobili filozofiški njegovi nazori o svetu in o človeštvu in kako je v tem času napredoval v obliki! Ta čudovita dikcija, kako ti seza v dušo; ti polni verzi, kako ti pretresajo srce, in ti doneči stíhi, kako ti polneč uho objemajo vse tvoje čuvstvo! Ni čuda tedaj, da je naš pesnik, naj se je že imenoval „X.“ ali „Bojan“, v kratkem osvojil si vse omikano občinstvo slovensko, katero mu bode gotovo iz vsega srca hvaležno, da mu je te dni v

lepi knjigi podal prvi zvezek divnih svojih poezij.

Ako skromni naš pesnik v „Uvodu“ pravi, da je

„Poet, le malo komu znan“,

nikakor ne more to veljati o pesnih njegovih, ki so že pred skupnim izdanjem postale prava narodova svojina, nego te besede se morejo ozirati samo na vnanje življenje njegovo. Ker pa vem, kako rad vsakdo duševnega svojega ljubljenca tudi po lici pozna, zatorej mislim, da ustrezem čitateljem „Ljubljanskega Zvona“, ako jim najprej, predno o njegovih poezijah izpregovorim kako besedo, podam kratek obris tihega, a plodovitega njegovega življenja. Kar tukaj pripovedujem, zvedel sem največ od čestitega gospoda Fr. Smrekarja, vikarja na Libušnjem, prijatelja in sošolca našemu pesniku.

Simon Gregorčič je bil porojen 15. oktobra 1844. leta na Vrsnem h. št. 17., pol ure nad Libušnjem, v prijazni pogorski vasi, ležeči pod starim sivim Krnom na levem bregu bistre Soče. Lep je ta planinski svet med Kobaridom in Tolminom, med Krnom in Matajurjem in lepo ga opeva naš pesnik v najkrasnejših pesnih svojih:

„Oj pašniki solnčni, lesovje temno,
Vi viri, potoki studeni,
Ti slap moj grmeči, ti selo mirno,
Pri srci ko nekdanj ste meni!“

Tudi zdaj, ko živi v solnčni vinorodni planjavi goriški, sili mu srcé „nazaj v planinski raj“. Ne mikajo ga vinorodne gorice, niti južni cvet in sad, kajti mladostnih dnij spomin ga vleče na planine, nánje mu omedleva srcé, nánje obrača oko :

Saj jaz planin sem sin!

Našemu pesniku oče Jarnej Gregorčič gospodaril je srednjevelikemu posestvu ; a bil je razumen, občespoštovan mož. Dökler je Vrsno spadalo k tolminskemu županstvu, bil je Jarnej Gregorčič dolgo vrsto let zaporedoma Vrsenski starešina in občinski zastopnik pri županstvu v Tolminu, kjer so ga vsi njegovi tovariši zaradi njegove odločnosti in bistrournosti jako spoštovali in še dandanes se Vrsenci o vseh važnejših občinskih stvareh posvečujejo ž njim ter ga vselej volijo za svojega pooblaščenca, kadar je treba pri uradih ali kje drugje zagovarjati občinsko stvar.

Jarnej Gregorčič je imel več otrok ; zatorej pošlje svojega drugorojenega sina Simona, ko ga je bil domači kaplan g. Anton Gregorčič (sedanji vikar v Št. Florjanu v Brdih) naučil nekoliko brati in pisati, v Gorico v nemške šole, iz katerih prestopi na gimnazijo, kjer leta 1857. z izvrstnim vspedom dovrši prvo latinsko šolo. Slovenščina takrat v tem razredu še ni bila učni predmet.

Sreča je hotela, da je Gregorčič v drugem razredu dobil za učitelja moža, po svojem znanji

odličnega, po svojem značaji vzglednega Ivana Šolarja, sedaj c. kr. dež. šolskega nadzornika v Zadru. Šolar svojih učencev ni samo temeljito učil, ampak tudi korenito jih vzgajal ter po očetovsko vodil in pripravljajal za ozbiljno življenje. „Glejte, da boste prvaki v vseh predmetih! Pridno se učite, da boste možje mogli pomagati svojemu narodu, kajti brez znanja vam ne bode mogoče koristiti svoji domovini!“ Kako so se taki in jednaki nauki prijeli rahločutnega Gregorčiča, o tem na več mestih pričajo njegove pesni. Osobito pa Gregorčič pripoveduje svojim prijateljem, da mu je Šolar odkril čudovito lepoto jezika slovenskega ter pokazal mu bogastvo njegovo, poleg tega pa tudi vcepil mu ljubezen do starih klasikov grških in latinskih.

V tretji šoli prišel je Gregorčič v tedaj osnovano malo semenišče ter ondu poleg več drugih vrlih dijakov našel tudi duhovitega in plemenitega Ivana Stresa. Kaj mu je bil ta zdaj že pokojni prijatelj, pripoveduje Gregorčič sam v „Grobnem spomeniku“ (103):

„Ti bil mi nisi brat po krvi,
A več si bil mi tisočkrat:
Bil meni si prijatelj prvi,
Po srci in po duhu brat“.

Ž njim in drugimi jednakomislečimi prijatelji vadal se je Gregorčič v slovenskem spisovanju, učil

se srbskega in českega jezika, navduševal se je za klasične pesnike raznih narodov, a osobito prebiral Preširna. V tistih letih začel je zlagati svoje prve pesni in prvenci njegove Muze natisnjeni so v Janežičevem „Glasniku“. Tako je prišlo leto 1864. in ž njim matura, katero je izvrstno prebil.

Po dovršenih latinskih šolah šel je v semenišče. In kakor na gimnaziji prof. Šolarja, tako je tukaj čislal blagega doktorja Hrašta, vodjo osrednjemu semenišču goriškemu. „V velikem semenišči“ — piše mi č. gosp. vikar Smrekar — „smo Gregorčiča ljubili vsi: Vlahi, Hrvatje in Slovenci; vsem se je prikupil in vsak je želel ž njim občevati. Bil je vselej čistega, možatega značaja; vsako reč je znal s svojim bistrim umom dobro presoditi ter v vsakem slučaju pravo pogoditi“. Jednako izvrstno kakor gimnazijo dokončal je tudi bogoslovske studije. Posvečen je bil 20. oktobra 1867. leta. Novo mašo je pel pri sv. Duhu na Libušnjem 27. oktobra 1867., a potem ostal še jedno leto v semenišči.

Prva služba mu je bila v Kobaridu. „Prestrašil se je sicer velike cerkve in težavnega katekizovanja v dverazredni šoli, toda udal se je ter bil v Kobaridu prav zadovoljen, Kobaridci pa ž njim še bolj. Bodisi v cerkvi, bodisi zunaj cerkve, pokazal se je tam pravega moža na pravem mestu. Slišali so ljudje tačas v cerkvi krasne govore njegove. Sam ga sicer nikoli nisem čul, a pravile so

mi druge verjetne in razumne priče, kako poetično pridiguje. Za izvrstnega govornika pohvalil ga je sam nadškof, ko je l. 1872. v Kobaridu birmoval ter slišal Gregorčiča pridigujoč. Kako je bil in je še v tukajšnjih krajih priljubljen govornik in duhovnik, dokazuje tudi to, da v Kobarid zahajajo ljudje k službi božji iz vseh bližnjih duhovnij vsega Kota. Kadarkoli je v kateri teh duhovnij izpraznjena duhovniška služba, takoj si ljudje želijo g. Gregorčiča. — In kaj je bil on Kobaridu v narodnem oziru! Bil mu je buditelj narodne zavednosti in osnoveatelj narodne čitalnice, katera ga je nedavno iz hvaležnosti imenovala za častnega člana svojega. Pod njegovim vodstvom prirejala je ta čitalnica krasne besede za priprosto ljudstvo. Večkrat je sam prevzel kakšen šaljev ali poučen govor. Sam ima dober pevski sluh in prijeten bariton, a izuril je tudi priproste pevce, da so dobro peli. Pri teh besedah se je ljudstvo res kaj naučilo.

Vzpomladi l. 1873. pride za kaplana v prijazni Rifenberg v vinorodni vipavski dolini, kjer občeljubljen in spoštovan ostane do lanjskega Božiča, tedaj nad osem let. Slabotno zdravje prisililo ga je začasno iti v pokoj; a hvala Bogu, kmalu se mu je spet toliko ukrepilo, da je mogel prevzeti lahko službo, vikarijat v neznatnem Gradišči poleg Prvačine. Ginljivo je bilo slovo od Rifenberga prve dni aprila meseca. Ves Rifenberg je bil na nogah, šolska mladina in odrastli ljudje in marsikateremu

se je solza utrinjala v očesu, ko je videl odhajajočega predragega mu gospoda. Starešinstvo izvolilo ga je o tej priliki za častnega svojega občana in župan Robič z vsemi občinskimi svetovalci in mnogimi odličnimi možmi spremil ga je do Dornberga, kjer so novega svojega vikarja slovesno vzprejeli Gradiščani“.

V drugem spisu je „Ljubljanski Zvon“ razpravljal o poezijah. Prvi spis smo ponatisnili doslovno toliko raje, ker obsega veren životopis pesnikov. K temu imamo dostaviti le še toliko, da od l. 1887. ni več v službi, marveč živi v svoji hiši na prijaznem gradiškem holmcu; poleg hiše ima vinograd in nekaj polja: to ga živi!

Tam gori samuje naš Gregorčič: po cele tedne ne vidi razumnika pri sebi, da bi se mogel z njim človeški pogovoriti. Ali še kaj dela? — to je splošno uprašanje, kedar pride pogovor nanj. Upajmo, da — dela!!

* * *

Pa tudi drugi slovanski narodi so radostno pozdravili Gregorčičeve poezije. Bratje Čehi imajo prvi zvezek v popolnem prevodu, ki se po večini kaj lepó čita. Pa tudi na ruski jezik so preložene nekatere pesni njegove.

Posebno oduševljeno so sprejeli prvi zvezek naši najbližji bratje Hrvatje. Vsi časopisi so se obširno bavili z „Zlato knjigo“, posebno pa tedanja leposlovna lista „Vienac“ in „Hrvat-

ska Vila“. — Obširen spis v zadnjem listu imamo pred očmi, ko pišemo te vrstice. Tu je obširno popisano Gregorčičevo življenje, morda bolj obširno nego v kateremkoli slovenskem listu; potem sledi pregled njegovih v glavnem domoljubnih pesnij in konča takó-le :

Pjesnikovo srce puno je ljubavi: do zavičaja, planina, roditelja, rodbine, prijatelja, naroda mučenika, domovine majke sirota, al ono znade i za mržnju. Kad bude bjesnio najžešći boj medju našim narodom i neprijatelji mu, tad neka Soča — naruča njoj pjesnik vruće — sabere sve vode u oblacih svojega neba, po planinah, na ravninah; nek naraste, nek uzkipi u strašan veletok, nek izadje iz svoga korita; te tudjince, zemlje — gladne, utopi na dno uzburkanih valova.

Pjesme se natječu ljepotom i plemenitošću. Za slovenski narod teško da kuca koje srce življe nego Gregorčičevo. A ipak. . . ipak se je našlo med Slovenci ljudi, koji su ga odsudili pošto su mu pjesme u kujižici izašle. Ti ljudi su mu prigovorili, da kvari mladje, da jim napunja srca zdvojnošću, da škodi domovini.

To je upravo razdražilo ogromnu većinu Slovenaca. I svećenika, u ime kojih su prigovorioci tobož govorili, i svjetovnjaka, odgovorilo je odlučno, oštro, gnjevno, na prigovore. Odgovaraju po Goričkoj obdržavane zabave, kod kojih se deklamuje

po koja Gregorčičeva pjesan; školske knjige, v koje su njegove pjesni uvedene; prevodi pojedinih tih pjesni na česki i slovački jezik.

Sam pjesnik napisao je „obrambu“, tiskanu u „narodnoj tiskari“ u Ljubljani god. 1882., a založenu po založitelju „poezija“. Sve pjesmom odgovara na pojedine prigovore, dostojanstveno, razložno, jasno. Prigovori ga bole, ljuto bole, obzirom na domovinu, zvone mu kao oštra odsuda. Bridko i teško mu je pri srcu. Srce i glavu posvetio je domovini. Iskao je ne svoju, već domovine korist; ne svoju, već naroda svoga slavu.

Oh, misel, da domu škodljiv je moj trud,
Ta mojemu srcu je vdarec prehud.
Pač hujši na sveti
Bi mene nikoli ne mogel zadeti.

Uvjeren, da je nekriv, do n a r o d a svoj prijavlja priziv. Sudac medju prigovorici i njim — b u d i n a r o d.

A narod? — Upravo je razgrabio njegove pjesni, tiskane u 1800 iztisaka, i raduje se, što je na „zlatnoj knjizi“ — tako zove čuveni pisac Gregorčičeve „poezije“ — rimski broj I., pak da će još bar II. svezak dobiti, i čezne za njim, želeći pjesniku čim bolje zdravlje, čim dulji život.

Bjesnećoj oluji suvražne sudbine nek njegov ponosni duh i na dalje junački odoljeva, opetujući joj rieči, izrečene na obali uzburkanoga mora:

Ti stréti me môreš, potrétí nikdär.

* * *

Na svrsi još ovo. Iz Gregorčičevih pjesama provire neka nutarnja vlastita bol. A ta bol mu je malenkost prema boli, koju čuti rad nesreće naroda. Sam veli u spomenutoj obrani: Drugih nesreća dira me u srce. Obća nesreća potresa mi srcem jače, nego malenkostno vlastito zlo.

Če hoćete mi odvzeti gorjé,
Prestvarite svet mi, ali — srcé!

Te boli ne opaža se kod njega, kad obći s ljudmi. U društvu je on veseo, smije se, šali se i rad govori. Gostoljuban je: i halju za sebe skinuo bi za drugoga. Pošten je i čist kao angjeo, blag i čutljiv kao djevojčica, a pri tom kremen-značaj. Plemenit. Svoje zvanične dužnosti vrši točno, savjestno: sve mu se divi. Naše življenje — veli prijatelju na svetčan mu dan — nije blagdan, već radin dan. Od zore do mraka mora čovjek raditi, da olakša ljudske jade i nevolje.

Dolžan ni samó, kar veléva mu stan,
Kar more, to móž je storiti dolžán!

A što prijatelju kaže, toga se sam strogo drži:

Dobar pastier, jer što kaže inom,
I sam svojien potvrdjuje činom.

P r e d p o s t a v l j a, da ima svaki čovjek vršiti svoje zvanične dužnosti. Izvršiv te, mora toliko raditi, koliko može: za narod, za domovinu, za čovječantvo.

Izbrane pesmi

Simona Gregorčiča.

 Ponatis sta nam blagodušno dovolila slovenski mecen gospod Josip Gorup na Reki, ki je kupil literarno lastnino treh zvezkov, in gg. Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani, ki sta izdala drugi pomnoženi natis I. zvezka. Pesmi, ki so v „Kazalu“ zaznamovane z zvezdico, so vzete iz I. zvezka. — Imenovanim gospodom iskrena hvala za to dovoljenje. Narod slovenski jim bo gotovo tudi hvaležen, ker takó pridejo Gregorčičeve domoljubne pesmi v najširše ljudske vrste.

Naša zvezda.

Zvezda mila je migljála
In naš rod vodila je ;
Lepše nam ta zvezda zala
Nego vse, svetila je.

Toda, oh, za gôro vtone,
Skrije se za temni gaj ;
Prašam svitle milijone :
Vrne - li se še kedaj ?

A molčé zvezdice jasne,
Odgovôra ne vedó,
Dol z nebá višave krasne
Némo na prašalca zró.

Pridi, zvezda naša, pridi,
Jasne v nas upri oči,
Naj moj dom te zopet vidi,
Zlata zvezda srečnih dni !

Mojo srčno kri škropite !

Mojo srčno kri škropite
Po planinskih solnčnih tléh,
Kakor séme jo vrzite
Po doléh in po bregéh.

Pômlad iz krvi rodila
Cvétke tisočére bo,
Ter prijazno mi gojila
Svôje néžne hčére bo.

Déve zôrne, dečki zali
Brali bodo róže té,
V kite bódo jih spravljáli,
Dévali jih na srcé,

In srcé jim bo ogrelo
Cvetje vzrasto iz krvi,
Da za rod in dom plamtelo
Bode jim do konca dni.

Na sveti večer.

Pod gôro gre dekletce mládo,
Ko svet obhaja sveto noč,
Spoznalo bi v potoku rádo,
Kaj višnja jej namenja moč.

Na válih lunin svit trepéče,
Trepéče v déklici srcé,
Želéče pa in kopernéče
Očésci vpré na dno vodé.

In, glej, iz dna valóv pozdravi
Jo znan, krasán in ljub obráz,
Ki jej z nasmehom sladkim pravi,
Da tù je njiju združbe čas!

K potoku vleče tudi mène,
Ko sveto noč proslavlja svet,
Tam morda tema se razžêne,
Ki v njó nebá je sklep odét.

Prinágnil bódem se nad vódo,
Prisluškal, kaj bo val šumljal;
Ne svôje, národa osódo
V prorôčnih válih bom iskál.

Kdaj srečno moje bo domovje?
Rešitve njemu le še ní?
Kaj mi razkrilo boš, valovje?
Nadjá srcé se in — boji!

Zvencem tem ovenčam Slavo!

Zlate zvézde se bliščijo
Jasno z nočnega nebá,
Žélje môje k njim kipijo
Iz goréčega srcá:

Slédnjo noč med vami plava,
Svetle luči, to okó,
Žar vaš zlati občudava,
Ki takó krasí nebó.

Dol stopíte, jasni sviti,
Kar najlépše vas plamtí,
Dajte v venec se povíti,
Kot ga svet se videl ni.

Z vencem tem ovijem glavo
Devi, ki sem zánjo vnet,
Z vencem tem ovenčam Slavo,
Njo najlepšo vseh deklét.

Eno dévo le bom ljubil.

Eno dévo le bom ljubil,
Eni vedno zvest ostal,
Druge nikdar ne bom snubil,
Nikdar drugi srca dal.

Lépše ni v okrógu zêmlje,
Mila, ljuba je takó,
Da jo zlati zor objémlje,
Da smehljá se ji nebó.

Čistost béla jo odéva
In zvestôba pás je njen,
Blágo srcece ogréva
Ji ljubêzni svét plamén.

Njó le bom ves čas življênja
Ljubil iz srcá globin :
Ljuba môja je — Slovênja,
Jaz pa Slave zvést sem sin !

V eno, oh, se ne družé!

Solnce mavrico divótno
Pnè čez nêba vshôdno stran,
Sédem bôj se v nji enôtno
Strinja v prizor prekrasán.

Oj kakó žari se krasno,
Svôd iztôčni venčajóč ;
Jaz pa kličem tožnoglasno,
Divno to prikazen zróč:

„Večno Solnce, ti si vstváril
Slavo, mavrico krasnó,
Sédem ji hčérâ podáril,
In iztók ovenčal z njó.

Krasne pač te hčêre njene!
Vendar kaj me skli v srcé ?
Bôje mavrice so ene,
V eno pa se ne družé!“

Ti osréčiti jo hoti!

Dlan nam krepka v dar je dana,
Srce blago dar nam drag,
To le znači ti Slovana,
Da je vedno jak in blag.

Zvestim vrača on zvestóbo,
Izdajalcem srd in smrt,
Črti vraga, njega zlôbo,
Ljubi srca čut odprt. —

Jugoslavija prihaja
Zdaj pred té, naš svetli car,
Róko in srcé podaja
S prošnjo srčno tebi v dar!

Ti osréciti jo hoti,
Bodi óče ji skrbeč,
In ob miru biser bo ti,
In ob vojski krepek meč!

Bratje, v kólo se vstopimo!

Bratje, v kólo se vstopimo,
Róke, srca k zvézi zdaj
In pri Slavi prisezimo
Ljubav si na vekomaj!

Ena mati nas rodila,
Ena máti nas redi,
Da, Slovenja, mamka mila,
Vse v ljubezni nas goji.

Naj je Soča nas zibála,
Dravski ali Savski tok,
Vendar le v Slovenji stala
Zibka vseh je nje otrok!

Tórej v kólo se vstopimo,
Róke, srca k zvézi zdaj!
Glasno tu si prisezimo
Ljubav bratsko vekomaj!

Človeka nikár!

V delávnico sem tvôjo zrl,
Ki bitij si rodil brez brôja!
Skrivnostno snuje róka tvôja:
Nikjér je stalne ni stvarí,
A prah nobén se ne zgubi.
V delávnico sem tvôjo zrl,
In videl vedno sem vrtenje,
Prelivajóče se življenje,
Prerojevanje, prenavljanje,
Iz bitja v bitje presnovljanje,
A smrti nisem vzrl nikjér!
Brezumni svét plakaje tóži,
Ko pade cvét duhtéči róži,
Ko izmej dragih mu katér
Duhá okôve v grôb polôži,
Češ: rôdni brát mu je umrl!
In — smrti ni!
V delávnico sem bôžjo zrl,
Tam prestvarjanje sem stvarí,
A smrti nisem vzrl!
Začétnik moj, ki si me vstváril,
Duhá si iskro mi razžáril,
V oklêp prsténi jo zaprl, —
Zakaj? Veš ti! —
Ko ilnato boš ječo strl,
Ne bom umrl!
No duhu požeró peroti,
Ki jih iz dôla sol in zmot
Razvije na skrivnó pot, —
Kam? Têbi hitel bo naproti,
Da énkrate tvoj obraz bi zrl,
Da zrl bi solnčnojasno lice,
Obráz ljubézni in resnice! 3*

To prst pa prsti izročé
In svét ob noč pozabi kraj
Krijóč ostanke té.
In ni mi žal! Svét zabi naj!
Ti ga ne zábiš!
Za nôvo stvar moj práh porabiš, —
Za káko? Jaz ne véim,
Ti sam si gospodár!
A eno te prositi smém:
Iz praha vzgôji ti čvetico,
Podári lôgu pévko- ptico,
Katérkoli stvári vstvár;
Kedór bi pa ko jaz na svéti,
Imei čutiti in trpéti,
Mej dvômi, zmótami viséti —
Človéka — vstváriti nikár!

Lastovkam.

„Lastovke, oj Bog vás sprimi,
Ko po dôlgi, ôstri zimi
Priletéle ste nazaj
V mirni naš planinski raj!
Ve pomládi ste znanilke,
Dôbre sréče ste nosilke,
Kjer svoj dom postavíte,
Blágost tja pripravíte.
Gostoljuben strôp je moj:
Gnézda svôja nanj pripnite,

Tù valite, tù gojite
Srečonôsni zárod svoj.
Skrbno jaz vam branil bom
Nežni rod in mali dom.
Tù nikdó se vas ne takne,
In mladíčov vam nikdó
Z róko kruto ne izmakne, —
Čuval jaz jih bom zvestó“.
A zastónj je vès moj klic,
Ne privábi sréčnih ptic.
Razkropí se vse krdelo
Čez prijazno gorsko selo,
Razdeli se v pare tróp
Slédnji par izbère stróp,
Kjer obési méhko gnézdo:
Prazen je le moj, edin,
Ker nesréče jaz sem sin,
Rójen pod nezgódno zvézdo!

Življenje ni praznik.

Cvetóčega lica, cvetóčih še let
Zdaj prve korake namérjaš mej svet, —
Nastlali na stézo so pisan ti cvet.
Po poljskih cveticah te žive cvetice
Spremljájo, kot žénina mláde družíce.
In svátov prijateljskih rádosten tróp
Praznuje tvoj prvi v življenje ustóp.
In tébe — pač móti te cvétje na poti —
To óbčno vesélje se tudi polóti!

Ne čutiš — naj srea ne vara te čut! —
Da v hòd le v življenje je s cvetjem posut?
Ne slutiš, da cvetje, na stezo nastlano,
Le trnje zakriva, da zvene ti rano?
Prijatelj, ne bódeš za zlo pač mi vzal
Resnòbne beséde na praznik vesel:
Ni praznik, predragi mi, naše življenje,
Življenje naj bode ti delaven dan!
Od zòra do mraka rosán in potán
Ti lajšaj in slajšaj človeško trpljenje!
Ne plaši se znoja, ne straši se boja,
Saj móško dejanje krepčuje možá,
A pòkoj mu zdrave moči pokončá
Dejanje ti ljúbi, a boj se pokoja!
Dolžan ni samó, kar veléva mu stan,
Kar móre, to móž je storiti dolžan!
Na délo tedáj, ker resnobni so dnovi,
A délo in trud ti nebó blagoslòvi!

Kmetski hiši.

Mogočna nisi, ne prostòrna
In stavil te umetnik ni,
Bolj kot bogata si uborna,
Preprosta selska hiša ti!

In vendar ne palač ogròmnih
In njih bleskú ne bom slavil:
A tebi, dom seljakov skromnih,
Nesmrten venec rad bi zvil.

Pač res ubóg si, mal, neznamen ;
A dàsi mal in ne slovit,
Kakó ti nam si blagodaten,
Kakó za nas si znamenit !

Pomnik le redek še se dviga,
Ki davnih nam je dni glasnik,
Ti naša si najstarša knjiga,
Pravečen, živ nam spomenik.

Pravljičice, zgodbe praviš davne,
Ti v rékih čuvaš pramodróst,
Pradede nam opevaš slavne,
In src radóst in njih bridkóst.

Ti šege stare si ohranil,
Deduje jih po óči sin ;
Le ti naš jezik si obranil,
Da ni zatrl nam ga tujčin.

Kar čas nam dal je davna leta,
Največ občeval nam si ti ;
Kar zdaj nam daje in obeta,
Pod streho kmetsko nam zori.

Ta hiša nam je mati krušna,
Domovju steber je častit,
Iz kmetskih hiš nam hrana dušna,
Iz kmetskih hiš omike svit !

Ne v hiš mogočnih jasnem sevi,
Ki marmornat jih krije krov, —
Pod nizko streho, v skrajni reví
Rojén rešnik je vseh rodóv.

In ne v dvorinah bogatinov,
Kjer blesk zakladov te slepi, —
Kjer dom seljaških je trpinov,
Rešitve zor se n a m žari.

Kar mož nebesa so poslala,
Da večnih nas otmó grobóv,
Vse mati kmetska je zibála,
Iz kmetskih so izšli domóv.

Od tam nam misleci globoki,
Od tam klicarji k nebu nam,
Od tam nam pesniki-proroki,
Za dom borilci vsi od tam!

In vem, da to jim srečno vspeje,
Da spone vse nam razdrobé,
Da dni nam priboré jasneje,
Ter naše proslavé imé.....

Zató ti slava peta bodi,
Oj zibel naših boljših dni,
Nebó ti tisoč sreč prisodi,
Ves blagoslov na té razlij.

Naj vedno mirno bi živela,
Noben ne vzburjaj te vihar,
Ogiblji se gromóv te strela,
Zanašaj grozni ti požar.

Da srečno v vek si bivališče
Krepostnih žen, poštenih mož ;
Daj Bog, ti slavnih mož rodišče,
Da zibel še slávnéjših boš!

Pastir.

Tam gôri, tam gôri za tretjo goró
Planina dviguje v nebó se,
Iz dalje srcé omedléva na njó,
Obrača na njó mi okó se.

Razmakni predgôrja se tèmnega zíd,
Zavésa meglêna izgini,
Naj svóobodno zopet se pase mi víd
Po môji, po môji planíni.

Oj, pašniki sólnčni, lesóvje temnó,
Vi viri, potóki studêni,
Ti sláp moj grméči, ti selo mirnó,
Pri srci ko nékdaj ste mèni!

Željno, kakor ded naš v izgúbljeni raj,
Jaz glédam na trate planínske,
Solzèč se oziram na mesta nazáj,
Kjer sanjal sem sanje detínske.

Tam, sréčen pastirček, sem, glásno pojoč,
Vezèlje srcá razodéval,
Poslušal je pótnik, po dôlu gredóč,
Moj drug mi je z ónkraj odpéval.

Bridkósti in bóli tam nisem poznál,
Pijóč le sladkósti sem rasel; —
Da bil bi pač védno tam gôri ostál,
In čede očetove pasel!

A vrgla osóda nemila me je
Od dôma že v rósni mladósti,
In s kupo modrósti pojila me je,
Še bolj me je s kupo bridkósti.

Postal sem mej svétom drugačen pastir
In čedo zdaj čuвам slověčo;
A vsáhnil veselja je prejšnjega vír,
Izgubil žívljenja sem srěčo.

Onémel je pětja veselega glás,
Srcé mi teró bolečine;
Zakáj sem zapústil te, rojstvena vás,
Zakáj sem vas pústil, planine!

Soči.

Krasná si, bistra hěi planin,
Brdká v prirodni si lepóti,
Ko ti prozòrnih globočin
Nevihite témne srd ne móti, —
Krasná si, hěi planin!
Tvoj ték je živ in je legák,
Ko hód deklét s planine;
In jasna si ko gòrski zrák,
In glásna si, kot spév krepák
Planínske je mladine, —
Krasná si, hěi planin!
Rad glédam ti v valove bôdre,
Valove te zelěno - módre:
Temná zelén planinskih trav
In vedra víšnjevost višáv
Lepó se v njih je zlila;
Na rósah sinjega nebá,
Na rósah zelénih gorá
Lepóto to si pila, —

Krasná si, hči planin!
Ti mêni si predraga znanka!
Ko z gôrskih prišumis dobráv,
Od dôma se mi zdiš poslanka,
Nesóča mnóg mi ljub pozdráv, —
Bog sprimi te tu sréd planjáv! . . .
Kakó glasno, ljubó šumljáš,
Kakó čvrstó, krepkó skakljáš,
Ko sred gorà še pót imáš!
A ko pridêreš na ravníne,
Zakaj te živa rádost mine?
Kaj trudno lézeš in počasi,
Zakaj so tóžni tvôji glási?
Težkó se ločíš od hribóv,
Zibélke tvojega valóvja?
Mar véš, da têčeš tik grobóv,
Grobóv slovenskega domóvja?
Obojno bol pač tu trpíš!
V tej bóli tóžna in počasna,
Ogrómna sólza se mi zdiš,
A še kot sólza — krásna!
Krasná si, bistra hči planin,
Brdkà v prirodni si lepóti,
Ko ti prozórnih globočin
Nevihthe divje srd ne móti!
Pa. oh, siróti tebi žuga
Vihár grozán, vihar strašán;
Prihrúmel z gorskega bo juga,
Divjál čez plóдно bo raván,
Ki tvója jo napaja struga —
Gorjé, da daleč ni ta dan!
Nad tabo jasen bo oblók,
Króg têbe pa svinčena tóča,
In dež krváv in solz potók,
In blisk in grom, — oh, bitva vróča!

Tod sékla bridka bodo jekla,
In ti mi boš krvava tékla:
Kri naša te pojila bo,
Sovražna te kalila bo!
Takrát se spómni, bistra Sóča,
Kar gôrko ti srcé naróča:
Kar bóde shranjenih vodá
V oblakih tvojega nebá,
Kar vóde v tvójih bo planinah,
Kar bóde v cvétuih je ravninah,
Tačas prodrvi vse na dán,
Narásti, vskipi v tok strašán!
Ne stískaj v meje se bregóv,
Srdita čez branove stópi,
Ter tujce, zêmlje-lačne, vtópi
Na dnó razpénjenih valóv!

Na potujčeni zemlji.

Pozdravljam sólnčna te raván,
Ki pred menój si razprostrta!
Ti lépa si kot sèn krasán,
Podoba rajskega si vrta.

Kedó bi páč se ne zavzél
O čaroviti tej lepóti?
Kakó naj duše čut vesél
O čudu tem se ne polóti?

In vèndar, rajska ti raván,
Ko ná - te pótnik se oziram,
Moj duh temán je in mračán
In sólze iz očí otiram.

Naš bil nekdáj je ves ta raj,
Očetom našim domovina :
Tuj národ tód se širi zdaj,
Naš raj je tujcev zdaj lastnina.

Dobi se včasi pergamén :
Nanj pésmi krasne, módre reke
Napisal bil je móž učen, —
O vrédne, da živé na veke!

A list je tujcu v last prišél,
On stara slôva je izbrisal,
Ker njih modrósti ni umél,
Ter črte svôje je narisal.

Tak list prostran si ti raván!
Naš déd tu pisal svôja déla,
Naš gôvor čul si prék polján,
Tu pésem naša je živéla.

A zdaj zatrt je tód naš glás,
In tuji króg zvené glasovi,
Tuj trg in grad, tuj ves je kras,
Oh naši so samó — grobovi!

Zatôrej, solnčnata raván,
Ko ná-te moj pogléd se vpira,
Temán mi duh je in mračán,
In srce tuge mi umira!

Domovini.

O vdôva tóžna, zapu-čêna,
Ti mati toliko sirot,
S krvjó, solzami napojêna,
Ki ból poznáš le, nič dobrot,
Oj mati vdanega ti sina,
Oj, zlata mati — domovina!
Ti krasna si, krasnejše ní,
Kar jih obséva zarja dneva;
Krepostna si, vsa vredna ti,
Da króna vénča te kraljéva.
A trnjev le tvoj vénec je,
In rod tvoj rod-mučenec je;
Sovražni svét te le prezira,
Prezira te in te zatíra!
Kdaj to gorjé pač mine ti?
Kdaj se okó ti vjasni kálno?
Kdaj sléčeš to obléko žalno,
Kdaj solnce zláto sine ti?
O, da z močjó in sréčo, slavo,
Ne s króno trnjevo, nebó
Ovilo bi ti svéto glávo, —
Kakó bi ljubil te srénó,
Kakó bi jaz ti pél glasnó!
A ker nikhó ne šteje te,
Ker ves te svét teptá z nogami,
Jaz ljubim tem sréneje te,
Jaz ljubim tem zvesteje te,
A ljubim te — s solzami!
Oj mati môja domovina,
Ljubezen môja ti edina,
Ti môja skrb in bolečina,
Bog čúvaj dobrotljivi te,
Bog živi te, Bog živi te!

Naš narodni dom.

(Zedinjena Slovenija).

Naš sveti dom bil strt je v prah,
Vsi kamni razmetani ;
Oh, raslo trnje, rasel mah
Po groblji je teptani.
Plah lazil preko razvalin
Je — tujcem rob ! — domači sin,
In lil solzé je vroče,
Solzé v nebovpijoče.
Zdaj sólze stran ! Orodje v dlan !
Dom znôva vstati mora,
Oj dom krasàn, takó prostran,
Da bo za vse prostora :
Za brate naše rôdne vse,
Zapadne in pa vzhòdne vse,
In s severa in juga —
To krasna bo zadruha !
Dovolj nam kamnov je pobral
Sovrág za svoje hrame ;
Odslej pa z naših svetih tal
Ne enega ne vzame.
Naš kamen slednji nam je svet
In čuval bo Slovén ga vnet ;
Naš dom naj z njim se viša,
Ne vragov naših hiša !
Pač bo zagnál sovražnik hrum ;
A kaj nam srd sovraga !
Razum naš, bratje, in pogum
Sovrage vse premaga.
Orodje v desni, v levi meč,
Svoj dom gradimo, se borèč,
Napadnik mora pasti,
Naš sveti dom pa vzrasti !

Ne bo nas več tujčin teptál,
Ne tláčil nas krvavo ;
Naš rod bo tu gospodoval,
Naš jezik, naše pravo!
Pod streho našo tuji rod
Naj gost nam bo, a ne gospód ;
Mi tu smo gospodarji,
In Bog in naši carji !

Dom skupno bo ognjišče nam
In skupno delališče,
On skupen bo nam božji hram,
In skupno bo branišče !
Le vkup, le vkup kamnarji zdaj,
Na delo vsi zidarji zdaj,
Imé si proslavite,
Dom skupni nam zgradite !

Učakal rad bi srečni dan,
Dan našega združenja,
Bi zrl kakó en krov prostrán
Čez dom se ves razpenja.
Naš prapor bi na krov pripél,
Dom blagoslóvil bi vesel :
„Bóg živi vse Slovene
Pod streho hiše ene !“

Hajdukova opóroka.

Zastava strta, skrhan meč,
Končan je boj strašno besneč,
Bolgarska tožna prosta ní,
Zastonj si têkla, draga kri !

Ob gozdu tam, na hrast oprt,
Sloni junak — na lici smrt, —
Junák bledeči, blag Bolgar,
Hajduški četi je glavár.

Hajduk se smrti ne boji,
Umreti pa še ne želi :
Izpólnil ni prisege še.
Smrt ne, to stiska mu srcé.

Od hudih ran že ves šibák
Še zadnjo zbêre moč junak ;
Krog njega četice stoji,
Hajduk pa četi govori :

„Otrok jaz nimam, bratov ne,
Vi bratje mi in deca ste ;
Vam torej, predno v smrt zaspim,
Poslednjo voljo izročím.

Rad pústil bi vam kaj v spomin,
A kaj ? ko vse je vzel Turčín :
Turčín mi je blago pobrál,
Turčín mi hišo je požgal.

Imetje moje — puška ta,
Handžár in samokresa dvá ;
Moj dom — Balkana vrh visók,
In streha mi — nebá oblók.

Pa, — naj si brez zakladov sem,
Skleniti oporoko hčém,
Da pozni čudil bo še vnuk,
Kakó zapuščal je hajduk.

Poglejte, bratje, to zemljó,
Ravnine glejte pod sebó,
Po njih lepó poljé rodi,
Blišcé se mesta in vasi.

Da, krasna je dežela ta
In narod čvrst je tod doma;
Pa, oh, te zemlje gospodar,
Zatiran, suženj je — Bolgar!

Za Turka to poljé rodi,
Za Turka se tržan polí,
Turčin uživa sad in cvet
In pólja sad in cvet — deklét!

Moj dom je lep, moj rod krepák,
Za robstvo ni rojèn junák;
Pač lepših, slávniših osóð
Je vreden rod, ki biva tod.

„Prost mora biti, prost moj rod,
Na svoji zemlji svoj gospóð!“
Takó sem se Bogú zaklel,
Svet dolg s prisego sem prevzél!

Za to sem živel, se boril,
Večkrat za to že kri sem líl,
Trpljenja, ran se nisem bal,
Da le prostóst bi domu dal.

A zdaj me zgrabi mrzla smrt,
Prečrta dragi mi načrt;
Umreti, bratje, téžko ni,
Pustiti nade — to bolí!

Junaci vrli, vi zmenoj
Ste bili mnog junaški boj,
Pustili niste me nikdár,
Bil četi zvesti sem glavár.

Otrok jaz nimam, bratov ne,
Vi dediči po meni ste :
Bolgarsko v last vam izročim,
Nje svobodi vas posvetim!

Kar jaz prisegel sem nekđaj,
Spolniti vsak prisezi zdaj :
Za vero, za prostost domú
Živite, mrite brez strahú.

To nado vzamem naj s sebó,
Zdaj ko pod črno grem zemljó,
Da v zemlji prosti ležal bom,
Da prost moj rod bo, prost moj dom“.

Na tla se vklone sto kolén,
Sto rok zavzdigne nož jeklén,
Sto grl zedini glasov sto :
„Prisegamo ti vsi na to!“

Izzà oblaka jasni ščip
Na četo ist posije hip,
Glavár vesel se v njo ozrè,
Nasmehne se — oči zaprè.

Na glas zaplakal ni nikdó,
Skrivàj pa jim rosi okó,
Molče žaluje zvesti trop,
Molče se spravlja na pokop.

Štir hlode dá jim bližnji log,
Mladik grmovje tam okrog,
Nosila naglo naredé,
Mrliča nanja položé.

Že nema, gluha noč povsod!
Kam pojde sprevod od ondód?
Po strmi stezi stopa, glej,
Duhovna ní, da šel bi sprej!

Pogrebna pesem ne zveni,
Le veter skozi gozd ječi;
Ne sveti luč pokopnih sveč,
Gori pa zvédic svit brleč.

Pri vrhu so, zdaj obstojé, —
Lopate vótlo zazvené, —
Kopali čuješ — to bo grób! —
Spet tiho vse! — končan pokóp!

Kot drugi ni bil ta junák,
Ni drugim grobom grob enák:
Glej — vrh Balkana rob strmán,
Nad njim hajduk je zakopán.

Ki ljubil ga je žive dni,
Na grobu sveti križ stoji,
Ni rezan kamen, tesan les;
En meč navpik, handžár počèz!

Tam spi hajduk — on mirno spi,
A duh njegov živi, budí:
Množé borilcev se vrsté,
Gorjé ti bo, Turčin, gorjé!

V pepelnični noči

Polnôčni zvón z visókih lin
Krepkó zaklenkal je!
Potihnil glas je vijolín,
Strunár obrenkal je!

Plesišča in gledišča se
Povsód zapirajo,
V odprta pa svetišča se
Zemljani zbirajo.

Glej, bôžji hràm tam sréd polján
Dviguje se v nebó,
Oj božjí hràm takó prostrán
In pa krasán takó!

Kot réke v morje vanj nocój
Krdela silna vró,
Svetišče polno je takòj —
In ðuri se zapró.

Tu v bagru ino v svili vse
Nocoj košáti se,
Diši ti po kadilí vse
In svéti v zlati se.

Več biserjev ko v dnu morjá
Pred tábo se iskri,
In več ko zvézd je vrh nebá
Tu jasnih je očí.

Tu gibki udje, vzórna rast,
Tu lét in líca cvét,
Tu zemlje slást, bogastvo, čast....
O, ti presréčni svét! —

A čuj! . . . Nék duh zakliče mi:
„Kar zrěš jih pred sebój,
Zapiši mej mrliče mi
S pepelom tem nocój!“

Iu stópil sem pred žrtvenik,
Kot bi duhovnik bil,
Pepel iz ólčnih je mladik
Nanj del cerkovnik bil.

Pepela zdaj na téme sem
Najprvo sêbi vsul,
Vtopil se misli néme sem,
Le Bog je sam jih čul.

Pozvál na to krdela sem
In prišla so hruméc,
Zaznámoval jim čela sem
Pretèč in pa svarèč:

„Oj, grešniki maziljeni,
Proč króno in šklát,
Saj bóste vsi prisiljeni
Vkloniti smrti vrat.

Sedaj vi národom ste strah,
Strah tudi vas bo zmel,
To žézlo prah, prestól bo prah,
Vi bóste prah, pepel!

Vi, ki zaklade zbirate
Iz bližnjikov krvi,
Ki réveže zatirate —
Prah bóste tudi vi!

Ti rój, ki noč in dan prežiš,
Da brata v past bi vjel,
Ti smrti v zanjke se vloviš,
Prah bodeš in pepel!

In ti, ki z umom, cvétom let
Zdaj bahaš se vesel,
Glej, prédno ti odpade cvet,
Prah bódeš in pepel!“

Prišel še mnog, še mnog je tróp,
Mar se bo kak otél?
Ne! Vsem podpisal sem pokòp:
„Prah boste in pepel!“

Na zadnje roj še priskakljá,
Neskrbnih, jasnih lic,
Čist, kakor angelji nebá,
In lépsi od cvetic.

Zaplakal nad tem krasom sem,
Češ: tudi ta bo strt!
Še té . . . tresóčim glasom sem
Zaznámoval za smrt . . .

Končano! — Ne! — Čuj, duri tam
Ječé zaškripljejo,
In nôve trume v bóžji hram
Skoz njé se vsipljejo.

Na teh ni srebra ne zlatá,
In blesk jim je neznán,
Na licih tóžnih se pozná
Le sled solzá in ran.

To pač je siromakov rod,
Molčé je zunaj stal,
In mirno čakal, da gospod
Prostôra bi mu dal.

Sedaj, ko próst mu je pristóp,
Korák približa svoj,
Jaz pa zpoznám trpinov tróp,
Oh, bil je — národ moj!

Odlóžil sem tedaj pepel,
V klečéče vprl okó,
Za blagoslov sem róke vspel,
Ter kliknil sem krepkó :

Le vstani, vbórni národ moj,
Do dânes v prah teptán,
Pepelni dan ni dan več tvoj,
Tvoj je — vstajenja dán! .

Prijateljem.

Doklér kraljuje v cvetji zemlja mlada,
Doklér jo je greje jasni solnčni soj,
In zêlen gozd je, njiva in livada, —
Prijazno nam popeva tíčev roj :
Ko pa hladná jesén pri nas zavlada,
Ko zemlji pestri rujavi zavòj, —
Na južne tícki vsi zbežé poljane,
Tu v grmih gôlih redek le ostane.

S prijatelji enako je na sveti!

Njih roj se zvest ti zdi in srčnovdan,

Dokler je sreča tvoja v polnem cveti,

Dokler si slavljen in poviševán ;

A ko te sreče solnce neha greti,

Ko strt si v prah, od vseh strani teptan, —

Zbeži ta roj, ko tički lahkokrili,

U sreči zvest, ni zvest ti v časov sili.

Vi taki niste! Kot ste bili zvesti,

Mi v radosti in sreče jasnih dneh,

Ostali v temnih ste mi dneh bolesti,

Ko pahnen sem protivniku v zasméh ;

Spremljali ste me prej po gladki cesti,

Spremljate zdaj po ôstrih me potéh,

Ostali z mano ste o dobi burni,

Ko me tepó viharji hudourni.

Zahrula náme je „nevihta s Krasa“,

Kakó morilen, groben dih je njen!

Uboge cvetke mojega Parnasa

Vijè, drobí in klesti bič ledén ;

Oropal jih vihar je vsega krasa,

Na njé natrôsil gósto prah strupén, —

Na vso to kvar pa še dolží vrtnarja,

Češ: „cvet otrôven narodu podarja!“

Bogá celó iz rož mi hoče vkrasti ;

In vendar tudi te so božji dar:

On dal jim kliti je krepkó in rasti,

In grèl njegove luči jih je žar ;

In dôbro vem, da niso mu k nečasti,

Čepráv za cerkev niso in oltár, —

Saj kaže vendar sleherna njih črta,

Da seme njih iz božjega je vrta!

Krivicca ta je v dno me duše spekla,
Saj človek sem in rahel čut imam ;
A naj me peče, sólza ne bo tekla,
Naj tare me, vpogniti se ne dam ;
Stal bom ji v bran ko da bi bil iz jekla,
Stal tem trdnej vedoč, da nisem sam :
Da v bôrbi bridki duh bi mi ne klonil,
Na vas se, srea zvesta, bom naslonil.

Kedor je sam, lehkó ga vsak zatira,
Če s a m je, pasti mora še j u n á k :
A kogar broj tovarišev podpira,
Pogum mu rase, dàsi je šibák,
Stoterna moč takó se v slednjem zbira,
Iz čete vse za vse močan je vsak :
Takó moj duh od vas moči dobiva,
Ves vaš pogum se v dušo mojo zliva.

Zató z veseljem nove spet cvetove
Zasajal bom od vas krepkó podprt,
Gojil skrbnó vse žive bom jih dnove,
Pri delu naj me najde bleđa smrt !
A Bog sovražne kroti mi vetrove
In blagoslovi moj samotni vrt,
Da cvetje krepko mi rodi in zdravo.
Prijatlom na radóšt, domovju v slavo.

A vi, prijatli, ki ostali zvesti
Ste mi celó v nesreče temne dneih,
Ko nežni cvet nevihte srd mi klesti
In stelje ga brez milosti po tléh, —
Vi vsi, kar vas živi mi v slednjem mesti,
Kar vas živi mi v trgih in vaséh,
Ohránite vseláj srcé mi verno,
A Bog zvestóbo plati vam stoterno !

Nazaj v planiski raj!

Pod trto bivam zdaj
V deželi rajskomili,
Srcé pa gor mi sili
Nazaj v planinski raj; —
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Tu zelen dol in brég,
Tu cvétje vžé budí se,
Tu ptičji spév glasi se,
Goré še krije snég, —
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Glej ta dolinski svét,
Te zlate vinske griče,
Te nič, te nič ne miče
Njih južni sad in cvét?
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

In to ti nič ni mar,
Da dragi srčnovdani,
Ti kličejo: „ostani,
Nikár od tod, nikar!“
Zakaj nazaj?
Ne prášajte zakaj!

O, zlatih dni spomin
Me vléče na planine,
Po njih srcé mi gine,
Saj jaz planín sem sin!
Tedaj nazaj,
Nazaj v planiski raj!

Mojim slavilcem,

(*V spomin večera 12. marcija 1885*).

Čez gôre in dole na krilih lahkôtnih
Priplaval iz dalje moj duh je med vas;
In kar vas pri slavnosti ti je prisótnih,
Objémujem, poljubljam zdaj duhoma jaz:
Pozdravljeni srčno mi bratje udani,
Prijazno srcé naj mi slednji ohrani!

A slavlje, ki krasno nocoj ga slavite,
Naj, bratje, le deloma meni veljá,
Na sploh naj bo slavlje stvari plemenite,
Za katero gorimo mi vsi iz srcá:
Ljubezen do doma in narodno delo
Naj slavnost sijajno nocój bi imelo!

V i t u d i za dom ste se možki borili,
In njemu žrtvujete svoje močí,
In z nami so drugi se vrlo trudili —
Bog večni naj vas in pa óne živi:
Prijatli! vsem delavcem narodnim: slava!
Hvaležna jim bode na vek očetnjava!

A tudi v bodóče se hrabro bojujmo
Za narod teptani in njega obstój,
Z besedo in z deli krepkó pospešujmo
Blaginjo njegovo in splošni razvój;
Za naroda slavo, korist in prosveto
Delujmo vsi skupaj z ljubéznijo vneto.

Kar stôriš za sé, to že s tabo izgíne,
Kar stôriš za narod, ostane vselej;
Donesi le kamen za vzgradbo očine,
A rasla naprej na podlagi bo tej:
Pomogel si s tem ji k višavi, k lepoti,
In del tvoj ostane v poslopja celoti!

Na delo tedaj!... a do konca značajni,
Namenov poštenih, a bolj še dejanj,
U bórbi za dom neustrašeni, vstrajni,
Do zadnjega diha trudeči se zanj,
Za narod goreči, živeči, trpeči,
A sluge nikomur kot narodni sreči!

In žarki iz uma se ognja rodeči,
In žar, ki je v prsih nam živ in ognjén, —
Ti vragom naj bodo bliskóvi preteči,
A rodnim nam bratom — ljubezni plamén :
On stezo rešitve nezmotno jim kaži
In grej jih, pa vnemaj in bistri in blaži!

A, bratje, združimo vsi dušna svetila
Ter dajmo jih domu na sveti oltár,
Da v kres veličasten še bodo strnila,
Ki segal do neba bo jasni mu žár :
Ta domu prepodi morilne temine,
Osvetli, oslavi v očéh ga tujine!

Oljki.

Drevó, rastóče v vinskem brégu,
Lepó zeléno v bélem snégu,
Oj drago oljkovo drevó,
Pozdravljam te srčnó, srčnó!
Ko travnat ótok u puščavi
Prijazno tukaj zeleniš;
Voják ponósen se mi zdiš
Stojéč po bitvi na planjavi:

Le njega bojni grom ni strl,
Tovariše je vse podrl.
Čemú je tebi smrtna sila
Življenja moč in kras pustila?
Da živ nagroben spomenik
Iz mrtvih tal štrliš navpik?
Nikakor! Marveč to zelenje
Oznanja nôvo nam življenje,
Ko spet se bo pomládil svet,
Ko nov razvil se bo nam cvet.
Na té iz gôlih tam grmičev
Zletava roj nam zvestih ptičev,
In glásno v vejah žvrgolí
Meněč, da svet se vžé mladí.
In, oj, kakó mudi radó
Na tēbi moje se okó! —
Prijazno oljkovo drevó,
Pomník nekdanjih dni cvetóčih,
Prorók krasnejših dni bodóčih,
 Pozdravljam te,
 Proslavljam te!
Ti v rane vlívaš nam zdravíla,
Svetóstna nam rodiš mazíla,
Oživljaš nam telesno moč,
Proganjaš z lučjo temno noč. —
 Proslavljam te! --
Mirú podoba ljuba ti
Ljudem si vže iz davnih dni.
Naš rod se ves je bil pokvaril,
In módri Bog se je kesal,
Da je človeško bitje vstvaril.
Zató pa vse ljudi končal
V pregróznem, splošnem je potópu,
Zanéšel malemu le trópu.
Ves rešeni človeški rod

Tedaj en sam je nôsil brod,
Kdo vé, če ta vbeži pokôpu?
Nad njim mračnó, temnó nebó,
In krog in krog brezdanja voda,
A rešnega nikjeri proda, —

Strašnó, strašnó!

Kdaj ta brezbrežna voda splahne?

Kdaj srd nebá se vpokoji?

Mar Bog na veke se jezi?

O ne! Dih božji tóplo dahne

In vóda gine, pada, sahne,

Kakòr pred sólncem sneg kopní.

In, glej, iz vode se sušéče

Drevó priraste zelenéče,

Golóbček bel se nanj spusti,

Na drévu kljuva, kljuva, pika,

In ko z drevesa odleti,

V rudéčem kljunu zeleni

Mu oljkova mladika.

Kakó je pač brodár vesel

Golóba z vejico vspríjél!

To vejo z oljčnega drevesa

So do človeškega rodú

Poslala vblažena nebesa

V poróštvo sprave in mirú. —

Mirú simból si tudi nam! —

Glej, prišla oljčna je nedelja,

In polne srčnega veselja

Vrvíjo trume v božji hram.

Odrasle zreš in otročiče

Nesoče oljkove snopiče,

Če ne, mladike oljčne vsaj,

Svetišče zdi se oljkov gaj.

Skoz ôkna sólnce božje lije

V ta gaj svoj zlati žar z nebés,

A bolj še sreče solnce sije
Otrôkom z lic in iz očés
Skoz senco oljkovih perés.
Pristópi starček sivolás,
In blagoslov nebeški kliče
Njegov srénómoleči glas
Na oljčne veje in snopiče.
O, naj te oljke, kjer bi bile,
Bi blágoslov in mir delile!
Da, oljkove mladike té
Mir bodo in blagóst rodile,
Ko hiše, vrte in poljé
Blagoslavljuje pokropé,
Glej po kropljenji njivo, trato,
Kako razvija njih se kras!
Kakó se ziblje žito zláto,
Kakó je poln pšenični klas,
Pod srp vže sili, sili v pas, —
In drevje to — kakó bogato!
O, srečni kmetje, srečna vás!
Pa, oh, — kaj se temni nebó?
Pod njim se megle temnosive
Valé čez vrte, trate, njive
Groméč groznó, preteč strašnó.
Pred selsko kočico klečé
Otroci, starčki in žené,
Z bojéčnim, sólznatim očesom
K oblačnim, mračnim zró nebesom
Glasnó ihtéc,
K Bogú moleč.
A hiše skrbni gospodar
Mladike oljkove sežiga,
Da vmiril grozni bi vihár:
In sveti dim se k nebu dviga,
In, glej, preteči prej oblak

Na polja vlije dež kroták. —
O, da bi ti, mladika mila,
Nevihito tudi vtolažila,
Ki burno hruje mej ljudmi,
Ki v srci strastno nam besni,
Da meni vsaj bi jo vmirila!
Srcé mi pravi, da jo boš,
Če prej ne, ko me boš kropila!
Pred duhom vidim nizko sôbo,
A v sobi blédo sveč svitlôbo;
Mej svečami pa spava mož,
Bled mož, ogrnen s plaščem črnim,
Ki s trakom je našit srebernim,
On trdno spi, nevzdramno spi:
Strudila ga je téžka hôja.
Možá pamnožica ljudi
Z mladiko oljkovo kropi
Želéc mu večnega pokôja.
Oj, bratje, ko se to zgodi,
Tedaj končana pot bo môja
In kôniec bo težáv in hôja,
Tedaj potihne za vsekôdar
Srcá mi in svetá vihar!

Znamenje.

Na polji znamenje stoji,
Podoba krasna v njem žari,
Ni slika blažene Device,
Svetnika ne in ne svetnice.

Čeprav obraz svetnika ni,
Čeprav svetnice slika ni,
Podoba ta je meni sveta,
Časti jo moja duša vneta.

Pred njo presvetlo luč gojim,
Lepó, zvestó za njo skrbim,
Naj sveti solnce, zvezde jasne,
Pred sliko moja luč ne vgasne.

In cvetek, ki lepó cvetó,
S pobôžno bêrem jej rokó,
Pred njó prekrasne vence devam
In zraven glasne pesmi pevam. —

Ni znamenje na polji to,
To moje je srcé gorkó,
In ta obraz prepóln miline
Je slika moje domovine

Ta svetla luč —, moj srčni žar,
Le njej plamtí in bo vsekdár,
In z duše cvetjem plemenitim
Njo kitil bom kot zdaj jo kitim.

Njo prvi spev je moj slavil,
Poslednji njej se bo glasil,
In zadnji glási ti mi bójo :
Bog čúvaj domovino mójo !

Velikonočna.

Stoletja je trpel veliki trpin
In težki ga žulil je jarem:
Kedaj pač izteče mu čas bolečin,
Bo večno li trpel po starém?

Evropi bil živ, nerazrušen je zid,
Ki divje odbil je barbarstvo,
Stal (sebi v pogubo, sovražniku v prid)
Omiki je, svobodi v varstvo.

Od vekov človeštvu dobrotnik je bil,
In zdaj je še svetu dobrotnik;
A svet mu za to le nasprotnik je bil,
In še mu zaklet je nasprotnik.

On dober in blag je, kroták in mirán, —
Čemù pač ta srd nad orjakom?
Prevêlik je, torej je tujcem strašan,
Bogát je, roj tujcev pa — lakom!

Zató pa je sklenil sovražni njih svét:
„Raz zemljo orjaka zatrimo,
Da mine nas groza in večni trepêt,
Da svét si njegov razdelimo!“

Združili vso moč so, ves divji svoj gnêv,
In teli junaka krvavo,
In njemu, ki venec zasluži kraljev,
Nabili so trnje na glavo.

Zadali so tisoč morilnih mu ran,
Pač móral bo izkrvavéti!
A krepek, a silen je ta velikán
In hitro jim neče umreti.

Še živega torej pod črno zemljó
Zagrebejo z roko sovražno,
S pečatom in kannom gomilo zapró,
In s četo obdajo jo stražno.

Zdaj dih jim je prost in lehkó jim srcé,
Zdaj bati ne bóde se tréba :
Zdaj četa, pri grobu veselo sedé,
Za zemlje pokôpanca žreba

A groza pogrebce! Čuj, silen potrés!
Odpirajo davni se gróbi, —
Razdril velikan naš mrtvaško je véz,
In dviga se v jasni svetlobi.

Kdo on je, ki vstaja čez veke na dan?
Kdo ta je junák velikanski?
Poglejte v obraz mu, obraz vam je znan :
To narod je, — národ slovanski!

Kalvárijo svojo naš rod je imél
In dneve prebridke trpljenja,
A zdaj mu rešitve je zor zažarél,
Napóčil mu dan je vstajenja!

Da, vstaja, resnično, mogočen, častit,
Uničil naklepe je črne :
Grozi naj, hrumí naj sovražnik srdit,
Slovan se mu v grob več ne vrne!

On, kateri ga vzbúdil iz grobnih je tmin,
Za dela ga slavna je vzbúdil,
In svet se svetlobi njegovih vrlin
In delom velikim bo čúdil.

Kalvárijo svojo naš rod je imél,
Zdaj réšnje raduje se zóre ;
A dan še slavnêji mu bode prišél :
Dan o l j s k e prišél mu bo g ô r e.

Kot z oljske se gore je vzdignil Gospód
V nadzemeljske jasne višave,
Povzdigniti mora se krepki naš rod
V višave moči in pa slave!

Mi, bratje, pa z delo-m pripravljajmo zdaj
To silno slovansko mogóčnost,
In z duhom proroškim nazdrávljajmo zdaj:
Na slavno slovansko bodóčnost!

Velegrajska kuga.*)

Kakó neizmérno skrbite za nas,
Kot mamke za dróbné dojenče!
Pozabiti nečem pač večni vam čas
Te srečne skrbi za Slovence.

Pod rame vodilni nam devate pas,
Da ravne učite nas hóje;
Da vzrastel po vaši bi volji nam stas,
Nas vežete v ózke povóje.

Naš jezik „otročji je in nebogát“,
Zamenjati z vašim ga treba;
Mi kruha p r e v e č bi si vzeli nakrát,
V i torej nam režete hleba!

*) Ko so šli Slovenci l. 1885. v zlato slovansko Prago, nameravali so, ustaviti se mimo gredé tudi na staroslavnem Velegradu. Ali vlada je prepovedala poset na Velegradu, ker so časopisi raznesli novico, da okrog Velegrada razsaja — kuga. Pesnik Gregorčič, ki je bil med izletniki, je na to zložil to pesem, katero je govoril pri slavnostnem obedu v Pragi. Navdušenje izzval je velikansko. Takoj so jo Čehi preložili na svoj jezik.

Ko zvečer najprvi razgrinja se mrak,
Nas naglo v zibelko podite ;
Ko višje nevolje zazná se oblák,
Nas križati čelo učite.

Potók za vasjó je neskončno globòk,
Oh, voda — do člena na peti:
Zató tja ne smé vaš pristrčni otròk, —
Da vtone , . . . ste v groznem trepeti.

Če kreniti hčemo k sosedom korák,
Pregledate skrbno vse pote,
Kotiček skrbljivo preiščete vsak,
Braněč nas nesreče in zmote.

In ko smo želeli na Velegrad,
(Kdo vašo popiše zaslugò !)
Tjà smeli mi nismo z domačih livád,
Ker tam zasledili ste — k u g o !

Brezkončno vi res skrbite za nás,
Skrb vašo Bog večni vam plati !
A čujte, gospòda, kaj pravim vam jaz :
Za n a s se ni treba vam bati !

O drasli smo, ni nam več treba pasòv,
Za druge shranite povòje ;
Jeziku ni treba več tujih glasòv,
Najlepše nam teče po — svoje!

Kar tiče se kuge, imate pa prav:
Okrog in okrog Velegrada
Res zrak je nečist in brezmejno nezdráv,
Tam kuga morilna vlada.

Ta kuga nevarna pa v a m je, ne nam
Krivicam je vašim strašanska, —
Kako je imé ji? naznanim ga vam:
Ta mor je — vzajemnost slovanska!

A nas se ta mor je že davno prijél,
In vendar še srečno živimo;
Kdor ima to kugo, je zdrav in vesel,
Le več si te kuge želimo!

Zaprlí na Velegrad ste nam pot,
A v Prago ga niste zaprlí;
Zató pa sè zemelj slovenskih povsód
Sem v Prago smo ztáto pridrlí.

Tu v Čeh,li te „kuge“ je silni izvòr,
Tu njeno je pravo središče;
Vzajemnost slovanska, ki vam se zdi mòr,
Tu stalno imá bivališče.

Te kuge napiti se hčemo takó,
Da duh in teló nam prošine;
In kedar prošine nam duh in teló,
Se vrnemo do domovine.

Po domu jo širili bomo vselój,
Da ves bo naš národ „okužen“,
In „kužiti“ ga ne prenehamo prej,
Da v duhu s Slovani bo združen!

Blagovestnikom.

Luč naša, bratje, od izhoda!
Od tam nam solnce nōsi zlati dan;
Omike žar spod jutrovskega svōda
Razširil do zapadnih se je stran;
In ljudstev svit, vir zemeljskega preporōda,
Ni bil li tam ljudem z nebā poslan?
Omike, vere luč nam od izhoda,
On dal nam tudi je Cirila in Metōda!

Nosili vēre svit so nam i drugi,
Na severu German, Roman na jugu;
A dedom davnim dar njihov
Bolj kletev je rodil kot blagoslōv.
Sē srcem tujim tuji učeniki
Učili dede v tujem so jeziki,
Ta glas jim pač je bil na sluh,
A čul in ūmel ni ga duh.

Pač vrgli so malike z žrtvenikov,
Iz src izruli niso jim malikov,
In, dāsi krščen že, Slovan
Ostal po duhu je — pagān:
Bil uk je tuj, bil krst je — mrtev;
A dāsi krst je mrtev bil,
Od prednikov je tirjal živo žrtev:
Duh narodni in jezik je moril!
Tako krstili naš so rod,
Smilúj, smilúj se mu, Gospod! —

In spet!
Čuj, bojni rog,
Konj rezgetanje,
Hrumenje silnih čet
In jekel žvenketanje —

Oh, to je boja bog!
„O ne, sè spremstvom množnih vrst
Slovanom nesemo le krst!“
In prišli so, krstiti jih želèč,
V levici križ, a v desni meč!
In dede naše so krstili
Sred dednih, širnih njih planjav;
A ko so krst zvršili
Naš dom je bil in tuji meč krváv, —
A križ? Nanj dedov so prostost pribili!
Takó nas krstil rod je tuj,
Gospód, Gospód, oh pomiluj!

Vidvá drugače,
Ciril in pa Metód!
Pustila mesto sta domače
O bregu sinjih morskih vod,
Šla sta v Slovanov širno domovino,
Preganjat z vére lučjo zmot temino.
Nosili drugi s križem robstva so verige,
Vidvá — ljubezni svete vez,
V desnici križ, v levici knjige
Navdihnene z nebés.
Prinêsla v glasih sta slovenskih,
V izvornih znamenjih pismenskih
Pradedom pismo od Bogá, —
Oj to jim šlo je do srcá!
Pač srcu le domači glas
Mehkó se in sladkó prilega,
On srcu pravi vé izrás
In spet mogočno k srcu sega, —
Domači glas le nōsi spas!
Kakó pradedje so veseli
V domačih glasih uk sprejeli!
Ko čuli božja so veličja,

Možém celó solzé svetlé
Gostó kapljále so z obličja, —
Oj rajske radosti solzé!
Kot hrasti vsled sekir udarjev
Maliki na glasóve té
Grmé so padali z oltarjev,
Ležali strti v prahi so,
Iz src bežáli plahi so,
In sre in pa svetišč oltar
Zavzél vesoljstva je vladár.
Kakó so dedje ga čistili,
Kakó hvalili in slavili!
V domačih glasih zdaj so brali
Slovani pismo iz nebá,
V domačih glasih pošiljali
So prošnje srčne do Bogá.
Domače pesmi iz svetišča
Odmevale so do zvezdišča,
Njih glas je k Večnemu letél
In čul ga Bog je in — umél!
V domačih glasih vse molitve,
V domačih glasih njih daritve,
V domačih glasih vsak obréd,
In srečen bil je zdaj naš dèd!

Ne mrtvi krst, ne krst krvavi,
Ta krst je bil edino pravi!
Bil krst duhá je, krst življenja,
Krst prenovljénja, prerojénja,
Omiko z véro vred noséč.
Z obema narodnost družéč!

Oj hvala vama iz srcá,
Solunska sveta brata dva,
Ki delo to sta izvršila,

Ki dede sta takó krstila,
Ki jezik naš branila sta,
Naš jezik posvetila sta!
Oj hvala vama iz sreca,
Solunska sveta brata dva!

Prebiral sem „pratko“.

Prebiral sem véliko „pratko“,
Svetnikov sem bral imenik,
Tam bilo imé pri imeni,
Tam stal pri svetniku svetnik.

Veliki so bili in mali,
Ta črn, a tam oni rudeč;
Ta bil že za živa je skromen
A ni že nekdej sloveč.

Dolg sprêvod se vil je pred mano
Najrázniših let in stanóv,
Zastopniki raznih jezikov,
Zastopniki raznih rodóv.

Zastopan bil narod je slednji,
Med njimi še črni murin;
Le ti, o moj národ, moj národ,
Bil nisi zastopan edin!

Mar têbi, kot zemeljska sreča,
Zaprto je tudi nebó?
Saj vendar ti, ljudstvo nesrečno,
Najboljše si vedno biló!

A če ne proslavlja te „pratka“,
Naj to te ne žali nikár;
Če svet te je zabil in cerkev,
Ni zabil te nêba vladár.

Od čed in od pluga tisoči
Ti Večni je k sebi pozvál,
In gôri v najvišjih nebesih
Najlepše jim stole odbral.

Več tvojih na nebu pač biva
No z drugih rodóv in plemén;
Jaz slavo pa javljam ti eno,
Ki narod je nima noben:

Če drugi imajo svetnike,
Ti si pa narod-svetník,
Preganjan, zatiran od vekov —
Največji svetník — mučeník!

Naš čolnič otmimo!

Po skalnati strugi divjäl je potók,
Voda je v njem bila po plohi narasla;
Potok bil deroč je, globók in širok,
Tostran je stal deček, še skoro otrók,
Onstran so se jagnjeta pasla.
Valovje le rase, že vspenja se val
Čez hrbte po strugi naväljenih skal,
Oj, čuvaj se, deček, takó še mal!
A deček ne vpraša
Če voda naraša:
„Saj dan že nagiblje se, bliža se mrak,

Po nebu podi se viharen oblak,
Zvér divja se včasi tu zglaša,
In čedica, ona je — naša!
Od skale do skale zaganja se v skók,
In, drzno skakaje, čez burni potók
Pastirček, glej, janjčke prenaša. —
Planinski dom in planinski mir
Zapústil je rano ta mladi pastir:
Med svet ga je gnalo kopnenje srcá
Iskát učenósti in sreče sveta.
A zábil pastirček sred daljne ravnine —
Nikoli ni zábil domače planine.
Tja k reki tekoči s predragih planín
Zahajal pogosto planinski je sin.
Ko kopal se v reke je bistrem valovji,
Pri sreci mu bilo takó je mehkó,
Kot še bi v planinskem prebival domovji,
Kot sanjal bi mamki v naročji sladkó.
Ko k reki prišel spet neki je dan,
Ta bila narasla je v tok strašán.
Tok sabo cel gozd, cel gozd je valil,
Ki nékdaj planine je sénčil, krasil:
Podrl, razklál ga je gorsk bogatin,
Plavil ga je v mesto na sredi ravnín:
A reka, srdita zbog gorskih goljáv,
Ves gozd pač odnese do morskih planjav. —
Ne žrtve le té, no žrtev še drugo
Glej, reka zahteva v preplávljeno strugo:
Iz trume, ki gleda s pobréžnih skal,
Omahne v valovje, oh, deček mal
In naglo pogrezne
V valove se jezne.
Med trumo gledalcev bolesten vsklik!
Kdo dečku pač bo iz valovja rešnik?

Ne mož, ne mladenič noben se ne gane!
Le prejšnji pastirček, le mladi planinec
Drznó za njim plane —
Dve žrtvi pogoltne pač besni vrtinec! . . .
Ne, ne! Glej z urno rokó
Planinec mi reže srdito vodó, —
Spremlja na obrežji ga množica plaha; —
A deček za reke se žrtvo podí,
Že z váli in bremenom, glej, se bori, —
Zdaj konec bo straha,
Še ênkrat že trudne posili moči,
In trumi izróči polmrtvega — Laha . . .
Res, materi tuji je sina otél,
A danes še tega je čina vesel.

Pri morji pastir nekedanji stoji,
Na morji nevihta razsaja,
Mal čolnič odnaša od kraja —
Kdo vé, kdo vé, kaj ž njim se zgodi!
Valovje se dviga, hrumíjo viharji;
A vstavljajo krepko se vrli veslarji,
Da zmogli viharjev naval bi preteči,
Da čoln bi privédli do varnih obál,
Da čoln bi pripéli do trdnih skal, —
Daj Bog, da se to jim posréči! . . .
Ta mali, a krepko boreči se brod,
Naš mili je dom, v njem vrli naš rod;
Zaganja vanj silno se morje tujine,
Požreti ga v svoje želi globočine.

Bog čúvaj ta brod,
Bog čúvaj naš rod! —

Brodarji upirajo jezni se vodi;
A on, ki stoji kot gledalec na prodi,
Mar čoln bo prepústil pogubni osodi?
„Če ô t r o k ni gorskega zbal se potóka,

Da ja gnjet bi čedo očetu otél;
Če dečka ni vstrašila reka globôka,
No vanjo zagnál se je srčen, vesel,
Da rešil bi materi tuji otrôka, —
Mar mo ž se bo vstrašil penečih valóv,
Mar gledal brezčutno bo s trdnih bregóv,
Da v morji sovražnem tujine
Ta čólnič izgine,
Ta čólnič, ki narodič nosi njegóv?
Nikdár in nikdár!
Jaz vržem se v morje, naj tuli vihár,
Za mano, za mano, kedór. je plavár,
Brodarjem pomoči nesimo,
Naš čólnič pogube otmimo!

Bratom Čehom

o prihodu na Slovensko.

„Pozdravljen, slavni rod Libuše,
Pozdravljen, Čêha hrabri rod!“
Iz dna vam kličem polne duše
Za vašega prihoda god.

I jaz sem bil pri vas, pri bratih,
Zavzet sem gledal češki svet;
Še snivam o teh dnevih zlatih
In snival bom do konca let.

Kakó lepó ste nas vsprejeli,
Kakó sijajno in srčno,
Kakó ste k srcu nas prižéli,
Le brata more brat takó.

Nebó je pač pri vas hladnêje,
A srce vaše hladno ni:
Za dom vam mili silno vreje,
Za brate rodne plameni.

Ta ogenj vaš smo mi čutili,
Saj grêl nas vaših src je žar,
Navdúšenje pri vas smo pili,
Za domovinsko sveto stvar.

Sladkó nam duše je napajal
Besed in pesmi vaših glas,
Značaj nas vaših mož je baja!,
In vaših žen in divek kras.

Mest vaših gledali smo čuda.
In videli vaš sveti boj,
Plod vašega smo zri truda:
Razevet vaš krasni in razvôj.

Vaš grad smo videli kraljêvi,
Kjer kralj je mnog med vami žil,
Pred nami vstajali so dnevi.
Ko Čeh je silen, srečen bil!

Tisôč smo zri spomenikov
Iz burnih, toda slavnih dní, —
Spominjali se bojevnikov,
Ki za vaš dom so lili kri.

O bojih davnih, davni slavi
Vaš hrib in dol pomnik je vsak,
Da, vsak vaš kamen glasno pravi,
Da Čeh je vedno bil junák.

Iz tistih dob še slavne meče,
Še cepe trdne hranite,
Še dedov hrabra kri v vas teče,
Da dom kot dedje branite!

A treba ni za doma slavo,
Da kri zdaj srčno lijete,
No boj junašk za staro pravo
Zdaj z uma mečem bijete.

In lepše, blažje lovorike
Iz del prosvete zivate,
In večno krasne spomenike
Duševne zdaj si zivate.

Svetovne zmage že odnaša
Zdaj češki um in češka dlan,
Povsód zmaguje godba vaša,
Povsód vaš sp ev je slavnoznan!

Daj Bog, da tudi staro pravo
Zmagalno priborite si,
Da davno, nevenečo slavo
Zdaj z novo pomnožite si.

Za to, oj slavni rod Libuše
Nebêški čuvaj te Gospód,
Bog živi vas, oj bratske duše,
Bog živi ves vaš hrabri rod!

Svarilo.

Stara mati kara me:
„Hčerka, hčerka mila,
Slabo sem te, žalibog,
Slabo izredila!

Kjer so fantje, kjer je ples,
Tja zahajaš rada,
Božja služba, božji hram —
To ti ne dopada,

Le sosedovo poglej,
Ta v izgled ti bodi,
Pridno ona dan na dan
K božji službi hodi.

Kot zamaknena kleči
Doli v prvem stoli,
Na oltar ti vprè oči
In pobožno moli*.

Skrbna mati dan na dan
Svoj pouk ponavlja,
Ter mi hčer sosedovo
Za izgled postavlja.

Jaz se pa smehljám, ker vem,
Da soséda mlada
Mladega cerkovnika
Gleda srčno rada. —

Njega ni!

Róže je na vrtu pléla,
Péla pesenco glasno,
Živo v lice zarudéla,
Ko je stópil on pred njó.

„Daj mi cvetko, dete zalo,
Da na prsi jo pripnèm.
Za spomin cvetico malo,
Prédno v tuje kraje spèm“.

Kito cvétja mu je dala,
S cvetjem dala mu srcé,
Sama v vrtu je ostala,
On po svetu šel od njé.

Róže je na vrtu pléla,
Pésmi pela je glasno, —
Kaj da vrta več ne déla,
Kaj ne poje več takó?

Déklica glavó povéša,
Vene óbraz, prej cvetóč,
Nekaj nje srce pogreša,
Solz jej pôtok lije vróč,

Čez ograjo vrtno gléda, —
Mnogo mimo vrè ljudi: —
Deva bleđa, deva bleđa,
N j e g a od nikoder ni!

Rómarica.

„Čemú se ti takó mudi
Oj romansko deklé?
Saj k samostanu daleč ni
In k cérkvi vrh goré!

Težká je pót in hrib strmán,
Počivaj tu z menój,
Lehkó, lehkó še v samostan
Dospěš, deklè, nocój!

„Da, romarica sem, gospod,
A ne gor k cèrkvi tej,
Odtod še daleč gre moj hod,
Mudi se mi naprej.

Goré še tri, doline tri
Mi prehoditi je,
Deroče globočine tri
Mi prebroditi je.

Za brodom tretjim bel je prod,
Za prodom svet zelen,
Tja romarica spèm od tod
Na griček osamljén.

Na gričku cèrkev ne stoji,
Ne miren samostán,
K molitvi romarskih ljudi
Ne vabi zvon glasán.

In križ ne kamnat ne lesén
Ne dviga se navpik,
Prosilcem milostí noben
Tam ne deli svetnik.

Pa če nikdó tja ne hiti
Pobóžnih čutil vnet,
Če cèrkve tam ne križa ni, —
Ta kraj je mēni svet!

Na griček nizki ta srčno.
Jaz pokleknila bom,
In gôrko, kakor prej nikdó,
Solzèč molila bom.

Saj griček drugim ni enák,
To je nagrôben grič,
Pod njim počiva mlad voják,
Oh, meni drag mrlíč.

Zapústil bil zastavo je,
Saj vem po kom kopnèč!
A plačal željo z glávo je,
Plačuje jo trohnèč.

Na tuji zêmlji zdaj leží
Neznán, nemilován,
Ne križ ne kamen ne stoji,
Kjer on je zakopán.

Gomila posvečèna ni,
Kropil ni mašnik je,
Ni s trnjem ograjèna ní,
Oh, čedi v pašnik je!

Pač ôstra in nemila si,
Oj sódba svetna ti!
Ko kri za dolg prelila si,
Ni-li dovòlj ta kri?

Ni kazni ti zadôsti smrt,
Nje muke in nje strah?
Še v grob celo tvoj séga črt,
Še mrtvi skruniš prah?!

In to vesti ne pèche ti,
Da gróbní prah skrunèč,
V nekrive in ljubéče ti
Strupén zadiraš mèč?

A zdaj naprej, na grob njegov,
Po sódbi svetni klét,
Od svetih izobčèn grobov,
A duši môji svét!

Na gróbu tem se naselim.
Grób meni ni strašán,
Skrbnó okróg ga ogradim,
Da več ne bo teptán.

In ker pomnika ní grobnik
Postávil na nasíp,
Jaz živ mu bódem spomeník,
Trpèč ljubezni kip.

Tam naj kedáj še moj pepél
Počiva, kjer njegov, —
A bó-li skupni prah prejél
Mrtvaški blagoslów? “ “

Na semnji.

Žid si na trgu je šotor napravil,
Lišp raznotér je na pródaj postavil:
Zlate verižice, krasne uhane,
Prstane, igle umetno kovane.
To se ti bliska, oj to se leskeče,
Meče po izbici iskre žareče!

Tropa gledalek krog žida se zbira,
Željno v zlató in srebró se ozira.
Lišpa kupavajo vsakoršne vrste,
V láse in uha, na vrat in na prste.
Z lišpom na róci, na vratu, na glavi
Pojdejo v cerkvo v nedeljo — k razstavi.
Tebi, deklè, pa ni treba krasila,
Krasa dovòlj si od nêba dobila:
Ustne so ti nad korale rudeče.
Tvoje okó se nad biser leskeče;
Rože rastoče sred lilij obličja
Rajske brez tujega so lepотиčja;
Kodri, ki venčajo umno glavico,
Krásijo bolj te kot krona kraljico:
Snežno beloto deviškega vrata
Le zatemnila bi vrstica zlata!
Lepa, najlepša si sama ob sebi,
Lišpa ni treba oj deklica tebi!

Nevesti.

Trepeče ti venec poročni v laséh,
In srce ti v prsih trepeče;
Krog usten rudečih igra ti nasméh,
A sólza v očéh ti leskeče.

Stotere se misli ti v duši boré,
Srcé se ti krči in širi,
In čuti kot vali po njem se drvé
Ti v sladkoboolestnem nemiri.

O zlata prostóšt, oj neskrbna mladóšt,
Kakó te je težko pustiti!

Oj prave ljubezni nebeška sladkóšt,
Kdo pač se ti more vbrániti!

Na majki sedaj ti počiva okó,

Zdaj k ženinu vhaja ljubeče :
Od mamke srcé se ti trže težkó,
A k ljubemu sili kopneče.

Daj majki poljub, zaročêncu rokó,

On z desno ti v desno naj seže,
Bog srci z nebeško je zvezal vezjó,
Duhoven še róki naj zveže.

Le srčno z izvoljencem zdaj pred oltár,

Odtam pa na romanje skupno ;
Željno se nazaj ne oziraj nikár,
No gledí naprej mi zaupno!

Pač bo zapustila te zlata prostóšt,

A vez te bo sládká objela ;
Pač nehala Lode neskrbna radóšt,
A začne se skrbnost vesela.

Ljubezen dolžnosti sladila ti bo,

Množila ti srečo družinsko,
In duša zamaknena pila ti bo
Neskončno radóšt materinsko.

Ti srečna ves dom osrečávala boš

Nevtrudna po hiši in lirami,
Med sini, hčerámi kraljávala boš
Kot luna svetlá med zvezdámi.

Kdor sam do večera potuje skoz svet,

Izgine sè zarjo večerno ;
A ti ne zamrèš, ne iznikne tvoj cvet,
Pomlajen bo v deci éveterno!

Dekletova molitev.

Pred tabo klečim,
Izvóljena deva,
Ihtím in drhtím
Objokana reva.
Saj tebi odprto
Je moje srčé,
Saj tebi je znano
Vse moje gorjé.
Okúsila sem
U zórni mladosti
Ljubezni sladkóst
In, oh, nje bridkósti.
Kot solnčece číst
Moj srčni je žar,
Ne bo me ga sram
Pred tabo nikdár.
In vendar zakaj
Ta čísti plamén
Podžíga sedaj
Mi pekel ognjén?
Trepče, oh, reví
Mi sleherna žíla
Kot listje na dreví,
Ko bliža se síla,
Drhtím, oh, drhtím
Sirota uboga,
Da v bojí zgubím,
Ki ljubím takó ga.
Ko padel bí on —
Kakó bí na svéti
Sirota potem
Še mogla živéti?

To vbogo srcé,
To drobno srcé,
Kakó bi nosilo
Brezmejno gorjé?
O čuj, o čuj,
Devica presveta,
Prošnjé in solzé
Sirote - dekleta:
Ko smrt bo kosila,
Čez bojno raván,
Ti čuvaj ljubljénca
Udarcev, rán.
Ti skrhaj nad njim
Pretéče jeklénke,
Odvрни od njega
Morilne svinčénke.
Ti mène in njêga
Obrani bolésti,
Ti ženina vrni
Ljubéči nevésti!

Tri lipe.

Na vrhu zeléne goré
Tri lipe ponósne stojé,
Zvečér so še stale na gôri,
Kdo vé, če pa bodo ob zôri?

Tesarji trijé še pred dném
Napravljajo k lipam se trém,
In vsak teh tesarjev na rame
Sekiro nabrušeno vzame.

Čuj! Glási vže mah se na mah
In lipe se zvrnejo v prah,
Mej délom tesár pa tesarja
Zaupno takó nagovarja:

Dé prvi, mladenič vesel:
„Te dni bom nevésto si vzél,
Za sé in nevésto mi zórno
Zdaj pôsteljo stešem prostórno“.

Dé drugi: „Prinêsle nocój
So tri rojenice s sebój
Mi hčérko v naróčji cvetóčem —
Zibélko stesáti jej hóčem“.

A tretji: „Jaz némam žené,
Otrok ne, ne ljube zvesté,
Ni tréba mi pôstelje pirne,
Ni tréba zibélke nemirne.

Umrlo je mêni srcé,
Umrle so nade sladké,
Umrla ljubezen goréča,
Umrla življenja je sréča.

Zdaj rakev bom stesal temno
In lôžil bom nádeje v njó,
K njim kmalu še mêne denite,
Pa v črno zemljó zakopljíte“.

Dekletce po góri gredé
Pogóvore čuje le - té,
Pri delavcih mladih se vstavi,
Tesarju pa tretjemu pravi:

„Kaj pravim ti, mladi drvár,
Ne teši si rakve nikár;
Čemú - li bi hótel umréti,
Ko lice ti v prvem je cvéti?“

O, škoda teh lepih oči,
Če smrt jih prerano vgasí,
In krasnega škoda živôta,
Če grôbna obdâ ga temôta!

Oj mladi, oj lepi tesár,
Na rakev ne misli nikár!
Ko têbi zares bi zvonilo,
Še meni okó bi rosilo!“

Izgíne deklê za goró,
Tesár se ozíra za njó,
Po glavi pa misli rojé mu,
Iz misli dekletce ne gre mu.

Sekire tesarske zvené
In trske od debel letè, —
Dva prva sta délo končála,
Kar mislila, to sta stesála.

Ko teše pa tretji tesár,
Priméri se čudna mu stvar:
Glej, rakev se šíri in šíri,
In nôge jej vzrástejo štíri.

To rakev mrtvaška pač ní,
To pôstelja pírna se zdi, . . .
Ko dvájseti dan je napóčil,
Tesár se je — tretji poróčil.

Ob letu spet pojde v goró,
A tesal — zibelko tam bo,
O rakvah mu sódba je taka:
Za rakev naj lipa še čaka!

Pozabljenim.

Vseh mrtvih dan!
Na tisto tiho domovanje,
Kjer mnôgi spé nevzdramno spanje,
Kjer kmalu, kmalu dom bo moj

In — tvoj,
Nocoj se vsul je roj močan,
Saj jutri bo vseh mrtvih dan.
Vseh mrtvih dan!
Bledó trepeče nad grobovi
Tisóč svetil,
In križe, kamne vrh mogil
Jesenski venčajo cvetovi —
Vseh mrtvih dan!
Kjer dragi spé jim po pokôpi,
Klečé, solzé živócih trôpi,
Oh, dušo trè jim žal in bol:
Pod zêmljo pol, na nèbu pol
Nocój jim je srcé:
Na grob lijó grenké solzé,
V nebó gorké prošnjé!
O, le klečite, le molite,
Po nepozabnih vam solzite,
Da bóde grób od solz rosán,
Saj jutri bo vseh mrtvih dan,
Vseh mrtvih dan!
Solzite,
Molite!...
In jaz?
Ko misli vsakedó na svoje,
Koga, koga pa srce moje
Spomina se tačas?
Vas, zabljeni grobovi,
Kjer križ ne kamen ne stoji,
Ki niste venčani s cvetóvi,
Kjer luč nobéna ne brli.
O, če nikdó
Nocój se vas ne spomni,
Pozábil ni vas pévec skromni
In pa — nebó!

Josip Gorup.

L. 1888. nas je iznenadil sloveči mecen slovenskega naroda g. Josip Gorup na Reki s svojimi velikanskimi ustanovami, kakoršnim Slovenci doslej nismo bili vajeni. Pri tisti priliki je pisala goriška „Soča“ : „Ta mož ima v resnici na sebi vse znake najboljšega in najčistejšega rodoljuba, najplemenitnejšega sina matere Slovenije. Krepko telo in bister um, delavna dlan in sreča junaška nasula sta mu v naročje zlata in srebra, da je lahko meri, ne šteje. Kot bogatinu odprta so mu vrata med vse narode in visoka društva, kakeršnih ne nahajamo med Slovenci, katera so že marsikoga zapeljala, da je pozabil svoj rod ter prištel se kot vcepljenec tujemu narodu. Pri Josipu Gorupu pa ni tako. Vedno je ostal nepogašen in nepomanjšan ogenj ljubezni do naroda in do domovine v njegovem srcu. In ko je dospel mož na vrhunec sreče, veljave in

moči, priznava se v svojem lesku in v svoji družini kot vernega Slovenca ter je položil na oltar domovine dar, kakeršnega Slovenci nismo še videli. In da bi se pokazal v vsem popolnega Slovenca, podelil je ta dar v spomin štiridesetletnega vladanja presvitlega Frana Josipa I., da javno spričuje, kako je s čistim rodoljubjem v Slovencih združena najzvestejša udanost do vladarja in do avstrijske države. Josip Gorup je ponos slovenskega naroda; a ob enem pričevalec, da narod si mora pomagati iz sebe, ter učitelj, kako naj se to godi. Svoje moči in svoje imetje naj vsakdo rabi ne le za se, temveč tudi za narod v tisti meri, ki je mogoča, in tedaj se rešimo bede, nevednosti, odvisnosti, služnosti ter bomo prost narod po mišljenju in življenju pod krili dvo-glavega avstrijskega orla.

Slava možu, ki čisla in ljubi svoj narod, dasi je po svojem imetju vzvišen nad naše kroge. Slava dobrotniku, ki je od velikega premoženja podaril velik, kraljevski dar svojim bednim bratom. Slava in večni spomin uzoru vztrajnega, delavnega in vnetega rodoljuba. Slava in hvala pa tudi vsem njegovim posnemalcem!“

Tudi nasproti pesniku Gregorčiču vedel se je g. Gorup kot pravi mecen. Kupil

je za odlično svoto, kakoršne v Slovencih ni prejel še noben pesnik ali pisatelj, literarno lastnino prvih treh zvezkov Gregorčičevih poezij. Simon Gregorčič je zložil v proslavo tega velikega rodoljuba sledečo pesem:

Josipu Gorupu

v zahvalo za velikanske ustanove.

In blagoslov in kletev spava v zlati,
Zli duh in dobri v njem imā svo stan,
Zdaj ta, zdaj oni zna iz njega vstati,
Ko se človeška ga dotakne dlan;
Če v roki zli zakladi so bogati,
Le zlo iz njih se porodi na dan,
A v roki plemeniti zlata ruda
Nebeška dobrodejstva vstvarja čuda.

* * *

Proslavljen mož, ki je srcé čuteče
In roka blaga vzvišen kras njegov,
Ki s trudov plodom zlatim, z dāri sreče
Nad brate bedne siplje blagoslōv,
Ki skrbno rane jim celi skeleče,
Do lepših dni odpira pot jim nov,
Ki jim prosvete solnčni svit prižiga,
Iz praha jih na mesta častna dviga!

* * *

Tak mož si Ti! Ti silno res veliko
Polôžil si domovju na oltár,
Neštetim krasno si podal priliko,
Da duh prošine jim prosvete žar:
S tem širiš sam med narodom omiko
Ter dvigaš sveto domovniško stvar.
Oj, blagoslovljena Ti róka zlata,
Ki k luči, k sreči nam odklepa vrata!

* * *

Zgubi pač mnogokaj se v časov tiri,
A velik, blagi čin živi vseláj,
Iz roda v rod se plod množi mu, širi,
Iz roda v rod deli dobrot brez mej;
Dobrote té pa novim spet so viri,
Ki več in večjih porodé poznej;
A kdor je bil dobroti prvej ôče,
Ta vstvaril je posredno vse bodoče.

* * *

Tako Tvoj čin brezmejne res zasluge
Iz veka v vek bo žil in se množil,
Kot rekam s potjo širijo se struge,
Blagóst bo vedno v širše kroge lil;
Ti, ki vzgojiš jih Ti, vzgojé pa druge,
Gojitelj prvi vsem pa ti si bil, —
In plôdov teh ves rod bo naš deležen! —
Kako naš rod naj Ti ne bo hvaležen?! —

* * *

Navdušenje ves narod naš prešinja

In src stotisoč kliče Ti naprot:

„O srečna bódi slednja Ti stopinja,

Povsod nebeški čúvaj Te Gospód,

Na Té naj slednja vsiplje se blaginja,

Ki ródu toliko deliš dobrót,

Nad domom Tvojim angelj sreče bivaj,

Na Té, na Tvoje blagoslov razlivaj!“

* * *

In ta moj spev?.. Le v glasih skromno slika,

Kar čuti roda vsak hvaležni sin,

On ne prisvaja slave si glasnika,

Ki naj bi vvekovitel Tvoj spomin:

Glasnika treba ni Ti, ne pomnika,

Pomnik Ti večer bo — Tvoj slavni čin!

Na vek ostane Tvoje blago delo,

Na veke bode Ti ime slovelo!

Lovorika na grob možu.

(Fr. Erjavcu v spomin).

Umrl je — mož!

Kje tak je še med nami,

Kot on, ki spi v prezgodnji groba jami,

Posuti v zimi z venci, s šopki rož?

Umr! je moŹ!

Umr! je moŹ pravice in resnice:
Te bôŹje hčerke, rajske te device
Po svetu tavajo plačóč,
Iznane iz palač in koč:
A njim, ki jih iztiral svet je,
Odprl on tóplo je zavetje,
Sprejél je v svoje jih srcé
Goječ do zadnjega jih dne.

Naprej, toŹniki,

Naprej, vi bratovske časti grobniki,
Jezike zdaj nabrúsite ostré:
Komu lè tróho storil je krivice?
Resnici kdaj je ponarejal lice?

Umičejo se vsi molčé!

Da, v čednosti njegovih lovoriki
Ta dvojni list nikdár ne bo zvenél:
Krivice storil ni in ne želél,
Najraje v srci jezik je imél,
Ko zinil je, pa srce na jeziki.

Umr! je poštenjak!

Umr! je učenjak,

Podrl se domu stebčr je krepák,
Obraz in um pač bil mu je hladán,
A v prsih nosil je srcé ognjéno;
Saj tudi zemlje lice v zimi je ledéno,
A v nje osrčji plam je silen vŹgan.
Kakó za drago górel je družíno!
Kakó plamtél za tóžno domovino!
Ti bil je sin iskrenovdan,
Ti bil ljubitelj je strastán.
Saj pač dovolj ognjéna
Ljubáv do doma ni nobéna,
Ki strastna ni!

A ne iz cenih besedi,

Iz del se javljaj žar strasti!
In delal on je neumorno
Za domovino našo bórno.
Po vede rudniku bogatem
Prekrasnih dragotin je bral,
In brušene, v kovanji zlatem,
Je v častni dar jih domu dal.
Tem dragim kamnom, zlati rudi
Zdaj dom se čudi.
Umrl plamteč je narodnjak,
Podrl se domu steber je krepak,
Umrl je mož značajan,
Načel jeklenih, neomajen,
Otajal ni ga solnèni žar,
Noben ga zmajal ni vihar.
Pač padali so trdni hrasti;
On žalujoč jih zrl je pasti,
A sam viharja ni se zbal,
Za dom, za rod je trdno stal.
In skusil je notranje boli,
Notranj je čutil mnog vihar;
A tožil, plakal ni nikoli,
Sprejél je možki slednji vdar.
Če tožil je kedaj, o svojih bolih ni,
O krivdah tožil je, ki jih naš rod trpi!
Stal vedno neupogben je junak,
Le nji se uklônil je, ki mora se ji vsak
A i morilki ti s kosó mrtvaško
V obraz je zrl junaško.
Umrl je mož!
Kje tak je še med nami,
Kot on, ki spi v prezgodnji groba jami,
Posuti v zimi z vencí, s šopki rož?
Iskál po svetu sem moža
Po vzorih svojega srcá.

Ko njega sem spoznal, kako vesela,
Zanj duša vsa se mi je vnela,

Njegà se oklenila je,

Z njegovo se stopila je!

In tega, oh, je smrt požela!

Kakó naj duše mi ne stresa bol

Ko vtrgalo se srca mi je pol?!
Pač rad bi vstavil solze v duši,

A siloma deró na dan,

Kot tok, ki jez in bran razruši,

Z močjó se vlije na raván.

A naj tekó solzé srcá,

Naj le tekó v spomin možá,

Saj vreden pač najblažjih je solzá . . .

Umr! je mož! — Ne ni umrl!

Oči le časne je zaprl,

Da se po trudu in po boji

Oddahne v blaženem pokoji.

Ne ni umrl!

Še duh njegov živi med nami

Na delo nas budi in drami.

Umr! on ni,

V nesmrtnih delih mož živi!

Živi in večno živel bode

Od Vil proslavljen in Modric.

Njegà, slavitelja prirode,

Opeva roj krilatih tic,

Slavé ga prebivalci vode,

Kar zemlja hrani jih in zrak,

Njegov spomin obuja vsak, —

Da, kamen slednji, slednja travca

Proslavlja nam imé Erjavca.

Priroda vsa, ki vrl ji bil glasnik,

Mu velikansk je večén spomenik! — —

A mi? Pomnik postavimo mu tak,
Da slednji skuša biti mu enak!

Jurčiču v spomin.

Ob cesti jablana je stala,
Cvetela vsako je pomlad,
In pisan cvet okrog je stlala,
Dajala hlad in zlat je sad.

Na čudodelnem tem drevesi
Pa bival je skrivnosten duh,
Ko ta zigraval je s peresi,
Šepet nam rajsk je polnil sluh.

Kakó šumljalo je zgovórno
Od ure rane v pózni mrak
Tedaj to listje čudotvórno,
Bil jezik glasen list je vsak.

Čaróbne pravilo pravljíce,
Povesti krasne to drevó,
In med pravljíce drobne ptice
So vbirale svoj spev glasno.

Obstal je pridni kmet pri deli,
Strmeč uhó nastavljal je,
In potnik mnog na cesti beli
Vesél drevó pozdravljal je.

Pod njim je vsakdo rad počival,
Pojil srcé, pojil uhó,
In spev in hlad in sad je užival
Ter blagoslavljal je drevó.

Pa, oh, nebó zastrêjo tmíne,
Oblak se pripodi strašán,
Iz njega smrtna strela šíne,
In strta je na tleh jablán!

Ta jáblan ti si, drug moj mili,
Ki zgođnji grob te skriva mi;
Potók solzâ v okó mi sili,
Bridkóst srcé zaliva mi.

Oh, kolike duhá zaklade
S tebój je temni grob požrl,
Načrte tvoje, naše nade,
Udarec smrtni vse je strl!

Okó mi hoče prekipeti . . .
A proč solzé in proč tožbé!
Le slavo tvojo hočem peti,
Leti čez dol naj in goré!

Plodnejšega nikdár duhóva
Rodil še ni slovenski svet,
In Bog vé, kdaj nam pride znova,
Ki tak zoril bo sad in cvet?

Ti spis na spis si nam podával,
Za sliko sliko dâroval;
Ko národ jih je občudaval,
Strmèč je sêbe v njih spoznal.

Ti branil si nam sveto pravo
Z duhá orožjem žive dni,
Ti Slavi si ovenčal glavo, . . .
Zató ves dom te zdaj slavi!

Postavlja domovina cela
Na grob ti spomenik kamnén;
Pomník tvoj prvi tvoja dela,
Ki vek ne vniči jih nobén!

Kot solnce se žari nevgasno
In svet oživlja z visočin,
Svit tvojih del sijal bo jasno
In nam pomlajal tvoj spomin.

Pretké naj grob ti gósta trava,
Nad njim naj kamen se zdrobí;
A v vek ne mrakne tvoja slava,
Tvoj duh med nami v vek žíví!

Slovó in naročilo. *)

Le pojdi torej, duša draga,
Čepráv težkó mi je slovó;
Naj mēni tēce sólzna sraga,
Pa drugim boš vedril okó.

Měj tujce ne, ti grěš mej brate,
Da zá-nje trudiš dan se vsak,
Da vzóre mi vresničiš zláte
Kot narodnják in poštenják.

Hudóbnež je podoben slani,
Ki padla v mrzli nóci je;
Kar ta je vrtu in poljani,
Krepósti on cvetóci je.

A móž pošten je — sólnce zlato
Ki razsvetljuje, greje svét,
Ki v pisan cvet ogrinja trato,
Ki vrt in gaj odéva v cvét.

Visoko čislam učenjaka,
Ki nam proganja tèmo zmot,
A bolj še cénim poštenjaka,
Ki vé in hòdi pravo pot.

Ti učenóst s krepóstjo združí,
Kot sólnce strinja luč in moč,
S tem domovini zvésto služi,
Nevtruden za-njo dan in noč.

Značajen sam še v ljudstvu značaj
Oživljaj, goji in krepčaj,
Na to mi prvo skrb obračaj,
To naša je nalôga zdaj!

U srca ljubljenih rojakov
Séj seme plemenitih rož,
Da bómo národ poštenjakov,
Da bomo národ vrlih mož.

Kar sanjala v trenutkih zlatih
Sva sanj za národ naš kedáj,
Ti vse vresniči zdaj pri bratih,
Življenje zdaj uzôrom dáj!

Le pojdi tórej, duša blaga,
Srèno na delo sveto tó ;
Naj têche mēni grēnka sraga,
Otíraj drugim jih skrbno!

*) Prijatelj pesnikov iz mladih let, zdaj notar v Ribnici na Dolenjskem. On je založil prvo izdajo prvega zvezka, katerega je hvaležni narod pokupil 1800 iztisov v pol leta.

Častitke.

Pesnik je dobil ob priliki svoje petdesetletnice veliko častitk v pismih in po brzojavu. Prosili smo ga, da bi nam prepustil vse te dokaze ljubezni in globokega spoštovanja, a skromni gospod ni uslišal naše prošnje. Izročil nam je le b r z o j a v k e, katere ponatisnemo v tem dodatku. Dve pismeni častitki sta nam izročila častilca sama. Častitke so naslednje:

R e k a. — Srčne čestitke k današnjemu dnevju.
Gorup.

B o l e c. — Svojemu častnemu članu poklanjajoč se čestita Vam k današnjemu prazniku s presrčnimi: Na mnogaja ljeta!

Bolška Čitalnica.

B o l e c. — O Bog sovražne kroti Vam vetrove
In blagoslovi Vaš samotni vrt,
Da cvetje krepko Vam rodi in zdravo,
Prijateljem na radost, domovju v slavo!

Ob petdesetletnici:

Dr. Anton Povšič, Miha Štrukelj, vikar,
Fran Klopčič, kapelan.

B o l e c: — Častitamo in voščimo: Mnogaja ljeta!

Pečenko, Sorč,
Bratina, Komac.

G r a d e c. — Pesniku po milosti božji kličejo ob petdesetletnici iz dna sre: Na mnogaja ljeta!

Graški Slovenci.

L j u b l j a n a. — Uzornemu svojemu častnemu članu ob petdesetletnici želi mno-

gaja ljeta in lepšo prihodnost :
Pevsko društvo „Slavec“.

Ljubljana. — „Bog čuvaj dobrotljivi Te,
Bog živi Te, Bog živi Te!“
Ljubljenemu pesniku ob njegovi
petdesetletnici —
slovenske četrtoletnice ljubljanskega
učiteljišča.

Šmarje pri Ljubljani.
Bog Vas živi mnogo let,
K petju Vas oživi spet.
Medved, Zakrajšek, Babšek,
Ničman, soprogi Babšeka in Ničmana.

Ljubljana. — Prvaku lirskega pesništva,
možu, ki že toliko let diči s
svojimi krasnimi proizvodi knji-
ževnost slovensko, kličejo ljub-
ljanski učiteljiščniki ob petde-
setletnici njegovega rojstva :
„Nebes vladar, daj, zjasni mu
bodoče dnove“.

Ljubljana. — Slava! Pogled na udani narod
okrepi Te in ponosno vzpni se
zopet slavec naš! Spoštujemo
Te, obožujemo Te! Tebi „zlata
zvezdi prejšnjih dnij“ klanja se
slovensko dijaštvo.

Ljubljana. — Slava našemu uzoru!
Ljubljanski osmošolci.

Ljubljana: —
Tebi, ki si plamen najsvetejši
V naših prsih vžgal,
Domovine cvetnemu Parnasu

Plemeniti kralj
Narod kliče ves hvaležen, vnet:
Bog Te živi mnogo, mnogo let!
(Ljubljanski slovenski realci.)

Ljubljana. —

Bog čuvaj te še toliko let,
Da srečen zreš slovenski svet,
Da srečno slavno in jedino
Predrago vidiš domovino.
Vaši čestilci: Krsnik, Krželj, Verovšek,
bratje Vernik, bratje Umberger, Rozman
Rant, Peterkovič.

Ljubljana. — Povodom petdesetletnice kli-
čejo dičnemu sinu in slavnemu
pešniku slovenskega naroda gro-
movito: Slava!

Čestilci: Boltancin, Ferlič, Go-
gala, Mally, Mrak, Musič, Jer-
man, Jerovec, Josin Jug, Ko-
blar, Kosem, Kostanjevec, Ko-
želj, F. Rozman, K. Rozman,
Pehani, Premk, Petrovčič, Štam-
car, Tausas, R. Vesel, Vojvoda,
Vrabec, Windisch-er.

Litija. — Dika ti naroda slovenskega sprejmi
izvor čutil naše vroče ljubezni in spo-
štovanja. Veličastni Tvoj duh navdaja
danes naša srca in v praznik si šteje
slovenski narod današnji dan.

Ivan Gregorčič, Frančišek Slank, Hu-
go Turk.

Iz Ljubljane. — Diki našega naroda in
mučeniku izreka najudaneje
častitke „S a v a“, kličeč:
Mnogaja ljeta!

Vladimir Ravnihar,
predsednik ferijalnega akademiškega
društva „Sava“.

Sv. Ruprecht (Dolenjsko). — Ohrani Bož
slovenskemu narodu še mnogo
let ljubljenega pesnika!

Sark, Peterlin, Akar (?)
učiteljice.

Dunaj. — Srdačno čestitamo petdesetgo-
dišnjici.

Spinčič, Laginja

Dunaj. — Pesniku iskrenega domoljubja,
čegar pesmi so polne čutov o zati-
ranju naroda, čestitajo k petdesetletnici
danes na prvi seji zbrani državni
poslanci: Ferjančič, Alfred Coronini,
Kušar, Gregorec, Nabergoj, Gregorčič,
Pfeifer — živo čuteč odnavanje na-
roda od vživanja pristojnih mu pravic.

Mozirje (Štaj.) — Našemu milemu pesniku
kličejo krepek: Živio!

Mozirski dijaki.

Mozirje. — Srcem in dušoj z Vami kličemo
k petdesetletnici ljubljencu slo-
venskega naroda

Mozirke.

Velenje na Štajerskem. (Poslal nam častitelj
sam.) Velečestiti gospod prijatelj!
Da sedaš na stol, kamor sodiš, to
bi bil danes za Tvoje pedesetletnice
okrog Tebe šumeč roj blestečih če-
stilcev — to bi bilo ropota, fraz in
zavitih očij! —

Nam — bi niti prostora ne bilo! —
Ker pa nosiš ponosom trnjevo kro-
no narodnega mučeništva, ne bode
danes pod Tvojo oskromno streho
farizejev in štreberjev; pač pa pri-
dejo možjé k celemu „uzor-možu“
proseč, da bi nam Vsemogočni še
mnogo let čuval in ohranil Tebe
našega velikega narodnega apostola
starim in mladim za vzgled, krepilo
in tolažbo pri težavnem narodnem
delu. Bog in narod!

Ivan Nep. Resman.

Iz Benetk. (V pismu; za natis poslal čas-
titelj sam.)

Simonu Gregorčiču.

Polstoletja si preživel
Ter čakal Abraháma,
Ob sencéh si že osivel —
Duša ti postaja sama;
Prekoračil si življenja
Tesnoméjno polovico,
Naužil si se trpljenja
In svetá spoznal resnico:
V miru Ti odslej uživaj
Blažene jesenske dneve,
Po napôrih odpočivaj,
Vtopljen v zlatih dnij odmeve.

V Benetkah, 14. oktobra 1894.

Prostoslav Kretanov.

O b s e g.

	Stran.
Gregorčičeva petdesetletnica rojstnega dne	3
(Funkkova pesem v njeno proslavo)	7
(„Zlata knjiga“; ponatis iz „Ljublj. Zvona“)	16
(Odlomek ocene iz „Hrvatske Ville“)	24
Izbrane pesmi :	
* Naša zvezda	29
* Mojo srčno kri škropite	29
Na sveti večer	30
Z vencem te ovenčam Slavo	31
Eno devo le bom ljubil	32
V eno oh se ne združé	33
Ti osrečiti jo hoti	33
Bratje, v kolo se vstopnimo	34
* Človeka nikar	35
* Lastovkam	36
* Življenje ni praznik	37
Kmetski hiši	38
* Pastir	41
* Soči	42
* Na potujčeni zemlji	44
* Domovini	46
Naš narodni dom	47
Hajdukova oporoka	48
* V pepelnični noči	53
Prijateljem	56
* Nazaj v planinski raj	59
Mojim slavilcem	60

* Oljki	61
* Znamenje	65
* Velikonočna	67
Velegrajska kuga	69
Blagovestnikom	72
Prebiral sem „Pratko“	75
Naš čolnič otmimo!	76
Bratom Čehom	79
Svarilo	81
* Njega ni!	82
* Romarica	83
Na semnji	86
Nevesti	87
* Dekletova molitev	89
* Tri lipe	90
* Pozabljenim	92
J o s i p G o r u p	94
Josipu Gorupu v zahvalo za velikanske ustanove	96
Lovorika na grob možu	98
Jurčiču v spomin	102
Slovo in naročilo	104
Častitke	106

- Snopič 15.** — „Kjer je ljubezen, tam je Bog“. Ruski spisal grof Leo Tolstoj; poslovenil Ad. Pahor. — „Rakvar“ (Grobovščik). Ruski spisal A. S. Puškin; poslovenil J. K-j. — „Božena“. Resnična povest; iz češčine preložil Ruý.
- Snopič 16.** — „Turopoljski top“. Povest. — Hrvaški spisal August Šenoa; poslovenil Peter Medvešek. — „Dvoboj“. Iz zapiskov prijateljevih. Spisal Svatopluk Čech; poslovenil J. M. Frankovski.
- Snopič 17.** — Izbrani spisi Vaclava Kosmáka. I. — 1. „Kako šibo si je izmislil Jakob za hudobno Teklo“. — Poslovenil L. M. Frankovski. — 2. „Babice“. Obrazek na lice in narobe. — Poslovenil Růý. — 3. „Berači“. — Poslov. Růý.
- Snopič 18.** — Izbrani spisi Vaclava Kosmáka II. — Obsega obraze iz „Kukátka“: 1. Lovski tal. — 2. Gospod Švare na deželi. — 3. Kako se v poštenu občini krupalovski popravljajo vratica pri čednikovi bajti. (Vse tri poslovenil Jan. Sedej.) 4. Pust v mestecu. Poslovenil Růý.
- Snopič 19.** — „Pošasti“. Povest. Češki spisal V. Beneš-Třebizský. Poslovenil Z. Ž. Trbojski.
- Snopič 20.-23.** — „Zaobljuba“. Povest. Hrvaški spisal Ferd. Bečić; poslovenil Pet. Medvešek. — V zadnjem snopiču tudi povest „Štiri dni“. Ruski spisal V. M. Garšin.
- Snopič 24.** — „Čarovnica“. Novela. — Srbski spisal Velja M. Miljković; poslovenil Ivan Sivec. „Tri smrti“. Pripovedka grofa L. N. Tolstega; iz ruščine poslovenil Podravski.
- Snopič 25.** — Narodne pripovedke v Soških planinah. „Iz naroda za narod“ zbral in napisal A. G.
- Snopič 26.** — Lotarijka. Hrvaški spisal Večeslav Novak. — Izgubljeni sin. Iz srbskega „Putnika“ l. 1862. — Mrtvaška srajca. Iz srbsčine po F. Oberkneževiću v „Putniku“ l. 1862. — Vse tri poslovenil Simon Gregorčič ml.
- Snopič 27.** — „Freskušnja in rešitev“ ali „Domá najbolje“. Češki spisal X. Čekal. [„Jan Krátký v Kalifornii“]; poslovenil Simon Gregorčič ml.
- Snopič 28.** Petdesetletnica Simona Gregorčiča. Str. 112.

Dodatek k častitkam.

— Z Dunaja smo prejeli zadnji hip poročilo, da so vseučilišniki v društvu „Tatran“ poslali Gregorčiču sledečo brzojavko: „Diki našega naroda, miljencu slovenskega dijaštva, svojemu uzorniku najsrčnejše častitke! Slovenski vseučilišniki v „Tatranu“.

OGLASNIK.

Z ozirom na to, da se ima naše književno podjetje boriti z gnojnimi težavami, svetovali so nam naši prijatelji, da bi porabili po dve ali tri strani platinic za oglase poštenih zavodov in podjetij, kar bi nam pripomoglo k boljšemu domarnemu stanju v prospeh knjižnice same. Takó dela tudi „Matica slovenska“, ki je v vsem povsem jednaka naši „Sl. knj.“. Ker ima „Sl. knj.“ veliko čitateljev širom naše lepe slovenske domovine in se snopiči shranjujejo, ne pa zavržejo, kakor drugi časopisi, je uspeh takih oglasov kolikor le možno ugoden.

Cena oglasov znaša 8 kr. za vsako nonpareil-vrstico; večkrat po pogodbi.

„Goriška tiskarna“,

Andrej Gabrčček

v Gosposki ulici št. 9.

zdajša časopise „Soča“ gld. 4.40, „Primorec“ gld. 0.80, „Slovenska knjižnica“ gld. 2.00 ali po 12 kr. snopč., „Il Rinnovamento“ gld. 5.—, „Knjižnica za mladino“ (trdo vezana po 6 pol) gld. 1.80 ali po 15 kr. snopič.

Vse tiskovine za cerkvene urade, sole, županstva, poste, sodišča, za trgovce in obrtnike. — Poselnice v elegantnih salutižah.

Hausner & Lokar,

Gosposka ulica št. 9 v Gorici,

zaloga usnja iz lastne tovarne v Mirnu. — Vse potrebščine za čevljarje.

Ant. Jeretič,

v Semeniški ulici in za vojašnico.

V obeh prodajalnicah vseh vrst potrebščine za pisarne, sole in urade. Zavod za črtanje. — Knjižgoveznica. — Izbolovadnica šolskih in drugih knjižic.

Ivan Dekleva,

veletržec z vinom.

Ima v svojih kletah vseh vrst domača in istrska vina. Cene zmerne.

Jernej Kopač

Solkanska cesta št. 9. — Gosposka ulica št. 9. v Gorici.

Tovarna za voščene sveče. — Vseh vrst medeno pecivo. — Priporočla se slav. cerkvenim oskrbništvom.

Isčemo razprodajalcev za „Slov. knjižnico“

Tobakarnarji so najbolj pripravljeni za tak posel. Dajamo 20% popusta.

